

TENGE MONITOR

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ

Газет 2006 жылдың 15 желтоқсанынан шыға бастады

//10 ЖЕЛТОҚСАН 2020 ЖЫЛ

БІР ХАЛЫҚ – БІР ЕЛ – БІР ТАҒДЫР

Волонтерлік қозғалыс: ЫСТЫҚ ҚАЙРАТ, НҰРЛЫ АҚЫЛ, ЖЫЛЫ ЖҮРЕК

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Волонтер жылының ресми жабылу рәсімінде қатысты. Президент жиында қатысушылар алдында сөйлеген сөзінде Волонтер жылының табысты болғанын атап өтті, деп хабарлайды Ақорданың баспасөз қызметі.

Бұл жыл біздің елімізде ғана емес, бүкіл әлем тарихында аса күрделі кезеңдердің бірі болғанына қарамастан, «қайырымды істер» жалпыұлттық идеясы он мыңдаған қазақстандықтың қайырымдылығы мен жанашырлығының арқасында өмір шындығына айналды. Президент өз сөзінде отандастарымыз ұлт рухының мызғымас беріктігін, бірлік пен ынтымақтың, тұтастық пен тілектіліктің, шынайы ықпал пен бір-біріне деген қамқорлықтың жарқын үлгісін көрсетті, деп атап өтті.

Еріктілер жылы жалынды жастарымыздың бойындағы ең асыл қасиеттері дәріптеген ерекше жылға айналды. Бұл жанашырлыққа, жауапкершілік пен қамқорлыққа үндеген кезең болды. Біз мұқтаж жандарға қол ұшын беріп, түрлі қиындықтармен бірге күрестік. Осылайша, адамгершілік құндылықтарды жоғары бағалайтын қоғам екенімізді таныттық. Әлемді жайлаған індет қайырым мен мейірімнің қаншалықты маңызды екенін анық көрсетті. Қауіпті дерт ел-жұрттың денсаулығын ғана емес, бекем бірігіп де сына алады. Біз бір ел, бір халық болып бұл сынаға төтеп бердік, – деп Президент.

Жыл бойы 100 мыңнан астам адам ерікті қызмет көрсетті. Волонтерліктің жаңа бағыттары да тиімді дами бастады. Мемлекет басшысы жанашыр азаматтары көп мемлекеттің болашағы да жарқын болатынын атап өтті. Еріктілер қызметі барша азаматтарымызға үлгі болып, ұлттың жаңа сапасын қалыптастыруға жол ашатынына сенім білдірді.

«Bigemit» жалпыұлттық бастамасы аз ғана уақытта көптеген мейірімді отандасымызды жұдырықтай жұмылдырды. Олар осындай қиын кезеңде мұқтаж жандарға қол ұшын созды. Аталған бастама аясында «Qatqor», «Saulıq», «Sabaqastay» жобалары жүзеге асырылып, жүз мыңдаған тұрғынға көмек көрсетілді. Өзендерді, ормандарды тазалау, ағаш егу, қоқысты сұрыптау жөніндегі «Таза Алем» волонтерлік қозғалысының қызметі де көпшіліктің қолдауына ие болды. Бүгінде экобелсенділік – сән қу емес, шынайы қажеттілік, өмір қағидағы. Сол арқылы біз табиғатымызды сақтай аламыз, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент мемлекеттік органдар, архив ұйымдары, ғылыми институттар еріктілердің ресурсын пайдалануы қажет деп санайды. Оның айтуынша, Арыс пен Мақтаралдағы қайғылы оқиғаларды ескере отырып, күрделі техногенді апаттардан кейінгі құтқару жұмыстарын жүргізу үшін еріктілер дайындайтын арнайы оқыту курстарын ашу қажеттігі туындап отыр. Табиғатты және жан-жануарларды қорғау мәселесі де ерекше назар аударуды қажет етеді. Сондай-ақ қайырымдылық қызметіне жүйелі түрде қолдау көрсету мәселесіне де басымдық берген жөн. Президенттің тапсырмасы бойынша қайырымдылық саласындағы кемшіліктерді жоюға мүмкіндік беретін Қайырымдылық туралы заң жобасы әзірленуде.

Әлеуметтік бағыттағы қызметті ынталандыру және оны қолдаудың баршаға түсінікті әрі тиімді құқықтық тетіктері қажет. Бұл үшін Үкімет атқарылатын міндеттерді пысықтауы тиіс. Қайырымдылық ұйымдарын алғашқы ашылған жылдары және одан кейінгі уақытта дамыту үшін олардың жеңілдетілген несие алуына, мемлекет меншігіндегі нысандарды жеңілдікпен пайдалануына мүмкіндіктер жасау керек.

ӘЛЕМДІК ҚОР НАРЫҒЫ

Индекстер	Көрсеткіш	Өзгеріс
KASE	2 629.21	0.67% ↑
FTSE 100	6558.82	0.05% ↑
CAC 40	5560.67	-0.23% ↓
S&P 500	3702.36	0.28% ↑
Dow Jones	30173.88	0.35% ↑
Nikkei 225	26467.08	-0.30% ↓
DAX	13278.49	0.06% ↑
SSE Comp	3410.18	-0.19% ↓
09 Желтоқсан 2020		
Тауарлар	Көрсеткіш	Өзгеріс
Мұнай	48.84	0.10% ↑
Алтын	1 868.15	0.44% ↑
Платина	1 024.00	0.10% ↑
Паладий	2 318.00	-0.77% ↓
Никель	14 423.00	-0.61% ↓
Алюминий	1 770.50	-0.53% ↓
Күміс	24.17	0.81% ↑
09 Желтоқсан 2020		
Валюта нарықтары	Көрсеткіш	Өзгеріс
USDKZT	421.24	-0.06% ↓
EURKZT	510.96	0.26% ↑
USD RUB	73.3213	-0.27% ↓
USD JPY	28.0500	-0.18% ↓
USD BWN	2.5516	0.28% ↑
EUR USD	1.2129	0.23% ↑
GBP USD	1.3456	0.77% ↑
09 Желтоқсан 2020		

ҚАРАПАЙЫМ ЗАТТАР ЭКОНОМИКАСЫ

Керек-жаракты өзімізде өндіреміз

Елімізде жүзеге асырылып жатқан «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы сырттан келетін киім-кешекті, азық-түлікті, құрал-жабдықтар және өзге де заттарды өзімізде өндіріп, бір сөзбен айтқанда халық тұтынатын тауарлар импорттың көлемін азайтуға, сол арқылы қаржы капиталын үнемдеуді, ұлттық экономиканы дамытуға көздейді.

Оған біздің тауарларымызды өңірлік және әлемдік нарыққа ігерілетіндік белсенді сипат дарыту керек. Сонымен бірге, халық тұтынатын тауарлардың ауқымды номенклатурасын игеріп, «Қарапайым заттар экономикасын» дамыту үшін кәсіпорындарымызға көмектесу қажет. Бұл экспорттық әлеуетімізді жүзеге асыру тұрғысынан ғана емес, сондай-ақ ішкі нарықты отандық тауарлармен толтыру үшін де маңызды, – деп қарапайым заттар экономикасы салаларын дамытуға мән-маңыз берген болатын. Бұл әлемдік

конъюнктура ауытқуларына төтеп беруге, жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың, өндірістік нысандардың жұмыс қуаты көлемін арттыруға, жаңа жұмыс орындарын ашуға, жас мамандарды еңбекке тартуға, тоқетерін айтсақ, халықтың әлауатын көтеруге әсер етеді.

«Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ қаржылық агент ретінде «Бизнестің жол картасы – 2025» бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде кәсіпкерлердің несиелерінің пайыздық мөлшерлемелерін субсидиялау, банктер арқылы кәсіпкерлердің несиелеріне кепілдік беруді іске асырады. Сонымен қатар «Қарапайым заттар экономикасы» мемлекеттік бағдарламасын жүзеге асыруға қолдау көрсетеді, қаржылай қолдау мониторингін жүргізеді.

«Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы келесі бағыттарда жұмыс істейді: агроөнеркәсіптік кешендегі өндіріс және қайта өңдеу, өңдеу өнеркәсібіндегі өндіріс пен қызмет.

ИНДУСТРИЯ АЛЫПТАРЫ

YDD Corporation: Өндіріс артып, әлеует нығайды

Қарағанды феррокорыта зауыты – әлемдік өнеркәсіптегі үдемелі даму мен цифрландыру үлгісіне сай қарқынды жұмыс істеп келе жатқан бірегей кәсіпорын. Ферросилиций өндірісін отандық қобалжысшы өндіріс қана емес, жаһандық металлургия саласында да ерекше орын алады.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Кәсіпорын негізінен болат, шойын қорытпаларын балқыту және легирлеу кезінде металлдардың механикалық және коррозияға төзімділігін жақсарту үшін қолданылатын жоғары сапалы ферросилиций өндірісін айналдырады.

БИЗНЕС&ЖАҢАЛЫҚ

АПТА ТЫНЫСЫ

▶ ЕАЭО интеграциясы

А.Мамин инвестициялық қызметті күшейтуді ұсынды

Премьер-министр Аскар Мамин Еуразиялық үкіметаралық кеңестің (ЕУАК) отырысына бейнеконференция байланысы режимінде қатысты.

Үкімет басшысы Еуразиялық экономикалық одақта және одан тыс жерде сауданың көлемі мен тұрақтылығын арттыру қажеттігін айтты. Бұл ЕАЭО-ның еркін сауда аймағы туралы келісімдері бар елдердің тізімін кеңейтуді талап етеді. Премьер-министр ЕАЭО аясындағы инвестициялық қызметтің ішкі әлеуетін арттыру жөніндегі жұмысты күшейтудің маңыздылығын атап өтті.

— Бұл процесте негізгі мақсаты — ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің экономикалық осуіне ықпалдау және инвестициялық қызметті жүзеге асыру арқылы сауда-экономикалық байланыстарды кеңейту болған Еуразиялық даму банкі бірінші кезектегі рөлді атқаруы тиіс, — деді А.Мамин.

Ол ЕАЭО-да қабылданатын барлық шешімдердің бизнесі дамытуға, ЕАЭО елдері бюджеттерінің шығыстарына және жалпы алғанда экономикалық көрсеткіштерді жақсартуға әсерін міндетті сандық және сапалық бағалауды енгізуді ұсынды.

Отырысқа қатысушылар

Еуразиялық экономикалық интеграцияны дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарын, мемлекеттік (муниципалдық) сатып алу мақсаттары үшін тауарлардың жеке-кеңестерін шығарылған елін айқындау қағидаларын, ЕАЭО ішкі нарығында 2021-2022 жылдары жойылуы тиіс алып тастау және шектеулер тізбесін, бірінші кезеңдік-тарифтік реттеу мәселесін, сондай-ақ ЕАЭО аясында құрылыс саласында көрсетілетін қызметтердің бірінші нарығының жұмыс істеуін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шаралар жоспарын қарады.

▶ ҮКІМЕТ: КЕЛЕЛІ МІНДЕТТЕР КӨШІНДЕ

Қазірде жоғары оқу орындарында оқу қашықтан және аралас форматта жүреді. ЖОО-лар бұл өзгерістерге анағұрлым дайын болғанымен, көптеген ұйымдастырушылық мәселелерді шешуді қажет етті. Еліміздің білім ордаларындағы сессияның басталуы төңірегіндегі мәселелер ОКК алаңында кеңірек байланылды.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Бүгінгі таңда студенттердің 84%-ы қашықтан және 16%-ы аралас форматта оқын жатыр. ВАК-та коронавирус инфекциясына қарсы іс-қимыл бойынша тиісті шешім қабылданып, оған сәйкес педагогикалық, гуманитарлық, әлеуметтік және АТ бағыттары бойынша оқыту тек онлайн-режимде жүзеге асырылуда. Ал медицина, инженерия секілді өрі қарай қашықтан оқыту қиындық туғызатын мамандықтар аралас форматта оқытылып жатыр. Осылайша, офлайн және онлайн оқытуды қолдана отырып, аралас формат жаратылыстану ғылымдары, техникалық ғылымдар, ауыл шаруашылығы, денсаулық сақтау, өнер секілді салаларда қолданылады. Бұл жағдайда дәрістер мен семинарлар онлайн режимінде өткізіледі. Зертханалық және практикалық сабақтар санитарлық режим мен әлеуметтік дистанцияны сақтай отырып, күнделікті форматта өтеді. Қашықтан оқыту үшін білім беру мекемелері қажетті цифрлық инфрақұрылыммен жабдықталған. «Әрине, ЖОО-лардың инфрақұрылымына қатысты сұрақтар әуел бастап болды және олардың қашықтан оқыту формасына көшуі көптеген жылдар бойы дайындық тұрғысынан болжамды процесс-тің. Осы бағытта жоғары оқу орындары серверлік мүмкіндіктерді нығайтып, түрлі жүйелерді, яғни білім беру платформаларын сатып алды, байланыс арналарын кеңейтті», — деді білім және ғылым вице-министрі Мираз Дәуленов.

Оның айтуынша, оқытушылар мен студенттерді цифрлық дағдыларға оқытуға, ноутбуктер сатып алуға, виртуалды зертханаларда оқытуға байланысты мәселелер туындады. Қашықтан оқытудың сапасы мен деңгейін қамтамасыз ету үшін қаражат бөлу қажет болды. Бүгінгі таңда ЖОО-лар АТ инфрақұрылымына инвестициялау бойынша үлкен жұмыс атқарды. Білім министрлігі оқу құнын көтермеу туралы ұсыныстар

берді. ЖОО жатақханаларында тұру және қашықтан оқыту үшін барлық жағдайлар жасалған. Жоғары оқу орындары интернетке немесе қажетті компьютерлік техникаға қол жеткізе алмайтын білім алушыларға қолдау көрсетеді. Олар үшін жатақханаларда санитарлық-эпидемиологиялық режимді, қашықтан оқыту тәртібін сақтай отырып, өмір сүру үшін барлық жағдай жасалған. Бүгінде барлық жатақханалар штаттық режимде жұмыс істейді. Сонымен

студенттердің барлық жазбаша жұмыстарын антиплагиат жүйесі арқылы бірегейлікке тексерумен қамтамасыз етеді. Вице-министр атап өткендей, академиялық адалдық — бұл студенттің өз білімі мен құралдарын пайдалануы және емтиханды адал тапсыруы. Мысалы, елдің медициналық жоғары оқу орындарының бірінде студенттер прокторингті қолдана отырып өздерін емтихан тапсырудан босатуды сұраған жағдай болған. «Бірақ медициналық жоғары оқу

ЖОО: Оқу сессиясы қалай өткізіледі?

қатар егер семестрдің басында жатақханаларда шамамен 15 мың студент тұрса, бүгінде 7 мың студент тұрады. Олар — негізінен шалғай өңірлердегі интернет қолжетпейтін жерде тұратын студенттер. Оқу залдары, компьютерлік сыныптар, конференц-залдар, тұрмыстық және душ бөлмелері жабдықталған. Интернетке сымсыз қосылу желісі жұмыс істейді. Әрбір жатақханада қауіпсіздікті қамтамасыз ету және төтенше жағдайларды болдырмау үшін жауапты тұлғалар белгіленген. Жатақханаларда санитарлық сипаттағы тиісті шаралар қабылданды.

Сонымен қатар ЖОО-ларда емтихан академиялық күнтізбеге сәйкес өтеді. Вице-министрдің айтуынша, ЖОО-лар аймақтарға бөлуге, қашықтан оқытуға арналған жүйелер орнатылған сабақ бөлмелерін дайындауға қолдау қаражат жұмсалды. Сессия кезінде студенттердің барлық жазбаша жұмыстары плагиатқа тексеріледі. БҒМ әзірлеген шектеу шаралары кезінде оқу процесін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік нұсқауларға сәйкес ЖОО-лар аралық және қорытынды аттестаттау рәсімін прокторинг жүйесімен, сондай-ақ

орындарының студенттері бұл туралы сұраса, біз сонда қандай дәрігерлерді лаярлап шығарамыз, деген заңды сұрақ туындайды. Студенттер емтихан тапсыра алмаймыз деп қорқарып, қандай да бір академиялық әділетсізлік болды деп алаңдайды. Біз әсіресе, медициналық жоғары оқу орындарының студенттері үшін бұл дұрыс емес деп санаймыз», — деді ол.

Осы қыста сессия тиісті шараларды сақтай отырып, штаттық режимде өтеді. Қашықтан оқытын студенттер бұл сессияны қашықтық форматында тапсырады. 26 қарашадан бастап жоғары оқу орындарында сессия басталды. Сессия негізінен ағымдағы жылдың соңына дейін аяқталады. Яғни, студенттер жана жылға қарай барлық тиісті емтихандарын тапсырып, демала алады. Күндер әр университеттің академиялық күнтізбесіне байланысты. «Бүгінгі таңда академиялық үлгермеушілік жоқ. Қандай да бір академиялық қарызы бар студенттер академиялық кредиттерін жазғы семестрге ауыстырып, пәндерді сол кезде тапсыра алады», — деді М. Дәуленов.

▶ Сайлау-2021

ОСК мүшелері ЕҚЫҰ байқаушыларымен кездесті

ҚР Орталық сайлау комиссиясының мүшелері ЕҚЫҰ/ДИАКБ Сайлауды байқау жөніндегі Шектеулі миссиясының байқаушыларымен кездесті.

ҚР Орталық сайлау комиссиясының төрағасы Берік Имашев жақында Нұр-Сұлтан қаласына келген ЕҚЫҰ/ДИАКБ Сайлауды байқау жөніндегі Шектеулі миссиясының мүшелерін қарсы алды.

ОСК төрағасы миссия мүшелерін сайлаудың жарияланғанынан бастап дауыс беру күніне дейінгі науқанның негізгі кезеңдерімен қысқаша таныстырды.

Миссияның басшысы, Елші Ярослав Марчин Домански қазақстандық тарапқа

қабылдағаны үшін алғысын білдіріп, миссияның негізгі тобының мүшелерімен таныстырды. Тараптар бүкіл сайлау кезеңінде белсенді өзара іс-қимыл жасау туралы уағдаласты.

Кездесу соңында тараптар

дәстүрлі түрде қалыптасқан ынтымақтастық пен ізгі ниет қатынастары 2021 жылы Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттарын сайлау кезінде өз дамуын табатынына сенім білдірді.

▶ Бағалы металл үлесі

Қазақстанның алтын-валюта резерві айтарлықтай өсті

Әлемдік экономикалық жаһандық тұрақсыздық пен құлдырауға қарамастан Қазақстанның алтын-валюта резерві айтарлықтай өсіп, 2020 жылдың қарашасында 33, млрд долларды құрады.

Бұл бір жыл бұрынғы көрсеткіштен 13,8 пайызға жоғары. Еліміздің алтын-валюта резервінің артымы алтын қоржынының өсімімен

байланысты. Өткен жылдың дәл осындай кезеңімен салыстырғанда көрсеткіш 26,9 пайызға артып, ақшаға шаққанда 23,2 млрд долларды құрады. 2015 жылдан бері еліміздің резервтеріндегі алтын үлесі тұрақты артып келеді. Осы жылдың қазанында алтын-валюта резервіндегі оның үлесі 69,1 пайызға жетті.

Алтын үлесінің айтарлықтай өсімі еліміздің Ұлттық

▶ ТУҒАН ЖЕР

МАРҚАКОЛ ҰЛТТЫҚ ҚОРЫҒЫ ▶

Марқакөл көлі — Шығыс Қазақстанның меруерті болып табылады. Қорықта көптеген ишпалдық қасиеті әр осімдіктердің 700-ден аса түрі және сүтқоректілердің 55 түрі бар. Қорықтың жан-жануарлар әлемі де өте бай. Усқун балығы — Қазақстан көлемінде тек осы көлде ғана кездеседі.

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

БІР ХАЛЫҚ – БІР ЕЛ – БІР ТАҒДЫР

Волонтерлік қозғалыс: Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек

> [1]

Бизнес пен жеке тұлғалардың қайырымдылық және волонтерлік жобаларға қатысуына жаңа ынталандыру үшін оның тиімді тетіктерін, соның ішінде, мемлекеттік қолдау көрсету шаралары кезінде оларға құқықтық басымдық беру маңызды. Қайырымдылық және волонтерлік ұйымдарға мемлекет тарапынан да, бизнес тарапынан да көрсетілетін қаржылай және басқа да көмектердің аясын кеңейту керек. Үкіметке тиісті ұсыныстар әзірлеуді тапсырамын, – деп Мемлекет басшысы.

қолдаудың бірыңғай стандартын жасау тапсырылды.

– Волонтерлік – бұл жай ғана әлеуметтік құбылыс емес. Тіпті, бір күнде қалыптасатын әдет немесе дағды деуге де болмайды. Бұл – көптеген адамдардың салналы түрде таңдаған өмір сәлі. Қайырымдылық – адамның бала кезінен бойға сінетін қасиет. Сондықтан, өскелең ұрпақты жастайынан жақсылық жасауға тәрбиелеу – өте маңызды міндет. Осы ретте, барлық білім беру мекемелерінде тақырыптық сабақтар мен факультативтік сағаттар енгізілді ұсынды. Қоғамға қызмет етуді зерттеген түйген ұл-қыздарымыз нағыз азамат балары анық. Дана Абай айтқан «Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек» дәл қазіргі кезде ағайын қажет. Бұл асыл қасиеттер волонтер қатарына қосыламын деген әрбір жастың бойынан табылады, – деп Касым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысының сөзінде волонтерлік және қайырымдылық қызметтердің, сондай-ақ корпоративтік волонтерлікті дамыту аясында әлеуметтік серіктестіктің әлеуетін арттыруға баса мән берілді.

Қазақстан өлемнің өртүрлі елдеріндегі мұқтаж жандарға көмек қолын созу арқылы Біріккен Ұлттар Ұйымының Еріктілер

бағдарламасын жүзеге асыруға белсенді атсалысқан елдердің бірі болды. Касым-Жомарт Тоқаев БҰҰ Бас Ассамблеясының 75-сессиясында Волонтерлерді жұмылдырудың халықаралық жылын жариялау жөнінде ұсыныс айтты. Бұл бастама Қазақстанның волонтерлік дәстүр мен мәдениетімізді елімізде ғана емес, сондай-ақ бүкіл әлемде дамытуға ниетті екенін білдіреді.

– Енді санаулы күннен соң біз Тәуелсіздіктің 30 жылдығына қалам басамыз. Бұл – ел дамуындағы аса маңызды белес, тарихи жеке. Сондай-ақ жетістігімізді саралап, болашағымызды бағамдайтын кезең. Келер жылғы мерейтойлық іс-шаралардың мазмұнына ерекше мән береміз. Оның әрқайсысы терең мағыналы және қоғам үшін пайдалы болуға тиіс. Сонымен қатар өскелең ұрпаққа тәлім-тәрбие беруі шарт. Осыған орай халықтық деңгейде «Қайырымды істер» марафонын ұйымдастыруға ұсынамын. Бұл – береке-бірлігімізді арттыратын маңызды бастама. Қазіргідей күрделі кезеңде жақсы істер жасауға мән бергеніміз елімізді нығайта түсетіні анық. Бұл үшін ұлт бойлап ұйысуудың маңызы зор, – деп Мемлекет басшысы.

Қазақстан Президенті пандемияның қиын-қыстау кезінде бытарап қалмай, халыққа көмек

тесіп жүрген, сондай-ақ волонтерлердің бірқатар ұсынысы мен бастамасына қолдау көрсеткен азаматтарға алғыс білдірді.

Іс-шара барысында «Ұлттық волонтерлік желі» заңды тұлғалар бірлестігінің төрайымы Вера Ким, Арыс қаласының еріктісі Олжас Мамыр, БҰҰ Еріктілер бағдарламасының үйлестірушісі міндетін атқарушы Тойлы Курбанов, Теміртау қаласы Ардагерлер кеңесінің төрағасы Берлікбай Ордабаев, «Қоғамдық бақылау» тобының республика бойынша үйлестірушісі Саида Тәуекелева, Ресей Волонтерлік бастамалар ассоциациясы орталығының төрағасы Артем Метелев, «Саналы ұрпақ» жобалық кеңесінің офицери Богдан Петров, «INUCOBO» жан-жануарларды қорғау ұйымының президенті Лилия Сәрсенова, БҰҰ Еріктілерінің халықаралық волонтері Айнұр Қанафина, «Шаг навстречу» штабының еріктісі Максим Панченко, «АВК» атыраулық еріктілер корпусының басшысы Бекасыл Самиголла, «Жас Ұлан» бірыңғай балалар мен жасөспірімдер ұйымының төрайымы Динара Сәдуақасова сөз сөйледі.

Дайындаған Бекет КӨКЕНАЙҰЛЫ

ӘЛЕМДІК АҚПАРАТ

WORLD BANK GROUP

ДБ: Шағын бизнес үшін бағдарламалар кеңейтілді тиіс

Қазақстан табысқа бастайтын құжаттарды кеңейту мақсатында шағын және орта кәсіпкерлікті (ШОК) қолдайтын қолданыстағы бағдарламалардың нәтижелілігі бағалауын өткізуді қажет, деп есептейді Дүниежүзілік банктің Орталық Азия бойынша аймақтық директоры Лилия Бурунчук.

Оның пікірінше, шағын және орта бизнеске іс-қимылдың жаңа түрлеріне өтуге және өндірістің жаһандық тізбегіне интеграциялануға мүмкіндік беретін жағдайларға қошу қажет. «Бұл жерде өте маңызды бағыт – дағдарыстан кейінгі ынталандырма (стимул) қажеттілігі. Индет кезінде оның салдарын жұмсартуға жап-жақсы шаралар қабылданды. Бірақ келешекте экономикаға ресурстар мен қаржылар беруге, сондай-ақ ШОК өсуі үшін және жаңа жұмыс орындарын құруға өте күшті инвестициялар жұмылдыру қажет болады. Ол үшін контрактилді қазыналы саясат жүргізілуі тиіс», – дейді ол.

Тағы бір маңызды бағыт – «экономиканы экологиялық таза қалпына келтіру» деп атады ол. «Әлемнің алдығы қатарлы экономистері «жасыл» дағдарыстан кейінгі ынталандырма экономиканы жеделірек және табысты қайта қалпына келтіруге мүмкіндік беретінін айқындап отыр», – деп атап көрсетті Л.Бурунчук.

Қазақстан ОПЕК+ келісімін қолдады

ОПЕК+ елдері мұнай өндіру бойынша шектеулер деңгейін түзету үшін ай сайын жиыналып отыратын болды. Бұл туралы шешім ұйымға қатысушы елдердің 3 желтоқсанда өткен министрлер мәжілісінде қабылданды.

Кезеңуе видеоконференция түрінде өтті. Қазақстан атынан ОПЕК+ мәжілісінде энергетика министрі Нұрлан Ноғазев сөйледі. Ол өз сөзінде ОПЕК+ келісімі әлемдік мұнай индустриясына жайлы әсерін тигізеді, сұраныс пен ұсыныс теңгерімін сақтайтын және мұнай мен мұнай өнімдері нарығын тұрақтандырады, деп атап көрсетті. «... ОПЕК+ қатысушы елдеріндегі өндірудің жалпы шектеуі 2021 жылдың қантарында базалық деңгейден тәулігіне 7,2 млн баррель құрайды. Қазақстан үшін міндеттемелер деңгейі 2021 жылы тәулігіне 1,417 млн баррель құрайды», – делінген ҚР Энергетика министрілігі таратқан хабарламада.

ForteBank тағы «Қазақстандағы жыл банкі» атанды

Сарапшылар 2020 жылы душар болған қиыншылықтар кезеңіне қарамастан, өз клиенттері қолдау үшін банк сапалы қайта құру үдерістерін іске қосқанын атап көрсетті.

The Bank сарапшыларының пікірінше, ForteBank жеңісіні негізгі факторларын цифрландыру мен экожүйені дамыту айналысында. Forte-де инновациялық, банктік емес өнім ретінде жаңа мобильді байланыс – ForteMobile пайда болды, ал Forte-нің жаңа мобильді қосымшасының эксклюзивті өнімді ForteForex сервисі – банк клиенттеріне өзгеріске қойған бағамдары бойынша валюта сауда алуға және сағата мүмкіндік беретін сауда интернет-аланы болып табылды.

ForteBank карантин кезінде қиыншылық көрген клиенттерді қайта құрылымдау бойынша мемлекет ұсынысын белсенді қолдады. Занды тұлғалар үшін ForteBank – 6% жылдық жеңілдетілген кредиттеумен Covid-19 зардабынан жапа шеккендерді қолдау бағдарламасының да белсенді мүшесі.

Бағыр РАХМЕТҰЛЛИН

ҚАРАПАЙЫМ ЗАТТАР ЭКОНОМИКАСЫ

Керек-жарақты өзімізде өндіреміз

> [1]

Аталмыш бағдарламаның басты ерекшелігі мынада: мұнда кәсіпкерлерге инвестициялық мақсатта 10 жылға дейін және айналым қаражатын толықтыруға 3 жылға дейін ұзақ мерзімді қаржыландыру және субсидиялар беру қарастырылған. Сыйақы мөлшердемесі 15%-дан аспайды, оның ішінде клиент тек 6%-ын төлейді. Қалған 9%-ын мемлекет субсидиялайды, бұл кәсіпкерге үлкен көмек, оның қаржылық жүктемесін айтарлықтай төмендетеді. Бағдарламаның талаптарына және несиелеу мақсаттарына толық сәйкес келген жағдайда ғана кәсіпкер жеңілдетілген несиені алады. Егер кепілзат жеткіліксіз болған жағдайда, «Даму» қоры несиесі шамасының 50%-ын қоса алғанда 3 миллиард теңгеге дейін, 30%-ын 3 миллиард теңгеден жоғары несиелер бойынша 5 миллиард теңге алағандық несиеге кепілдік береді, – дейді «Даму» қорының Батыс Қазақстан облысы бойынша филиалының клиенттермен жұмыс жөніндегі бас менеджері Тілек Қазбаев.

Сонымен қатар өнеркәсібі саласындағы айналым қаражатын толықтыруға бағытталған несиелік кепілдемелерге және несиесіне шамамен субсидиялау рұқсат етіледі. Мұндай жағдайда оған сәйкес айналым қаражатының мөлшері жоғары шамасының 50%-ынан аспайды және несиеленген шоманың жалпы несиеленген шамасының 50%-ынан аспайды, айналым қаражатын 100%-ға толықтыруға бағытталған несиелік кепілдік беріледі.

– Агроөнеркәсіптік кешендегі қайта өңдеу жобаларына қаржыландыру банктерінің өз қаражаты есебінен жүзеге асырылған жағдайда, айналым қаражатын 100% толықтыруға бағытталған несиелік кепілдемелерді, субсидиялау жүзеге асырылады, «Даму» қоры субсидиялау мен кепілдемелер алу үшін электронды үкімет (Е-Gov) және OnlineDamu платформалары арқылы онлайн режимінде қарастырады, – деді Тілек Қазбаев.

«Даму» қоры арқылы биылдың өзінде қалпы шамасы 5,6 миллиард теңгеге құрайтын 8 жоба мақұлданды. Оң шешім шығарылған соңғы жобалардың бірі – «Uniserv Medical Center» ЖШС-ның медициналық жабдық алу жобасы. Бұл жобаға «Қарапайым заттар эконо-

микасы» бағдарламасы аясында берілетін несиесінің 14,95%-дық мөлшерлемесінің 8,95%-ын мемлекет өтейтін болады.

EURASIAN TREND – ЕСІКТЕР ӘЛЕМІ

«Даму» қорының қолдауына ие болған кәсіпкерлердің қатарында есік шығаруды және оны сатуды бастаған Биоблат Хайрушев те бар. Ол 2009 жылдан бері дайын ескі түрлерін сатумен айналысты. Осы жылдар ішінде Биоблат Өтегенұлы Алматы, Нұр-Сұлтан, Атырау, Ақтау, Қарағанды, Ақтөбе, Шымкент қалаларында сауда орнының филиалдарын ашып, сату нүктелерінің жағырапиясын кеңейтті. Біртіндеп тәжірибе жинақтап, есіктер шығаратын зауыттарды аралап, осы бизнестің

барлық қыр-сырын мұқият зерттей келе, кәсіпкер Қазақстан нарығындағы шетелдік есік өндіріштерді ығыстырып, өз орнын алатын кез келді деген бағыт шешімге келеді. 2017 жылы Б.Хайрушев айналым қаражатын толықтыру мақсатында «Центр Кредит Банкіне» қаржыландыруға өтініш береді. Банк кәсіпкерге «Бизнестің жол картасы – 2020» бағдарламасы шеңберінде «Даму» қорының шарттары бойынша 10%-ы субсидияланатын несиені береді. Сол жылдың аяғында ол Оралдағы Полевая көшесі 5/1 мекенжайындағы ғимаратты жалға алып, есіктер шығаратын цехтар іске кіріседі. Қазір мұнда 90-ға жуық адам жұмыс істейді. Есік жасаушы серіктестік шикізатты Ресейден алып отыр.

«Есік» индустриясы саласының соңғы үрдістерін ұстануға тырысатын кәсіпкер «Даму» қорының қолдауымен есіктер шығаруға арналған итальяндық жабдықтар сатып алуға жоспарлап отыр. «Eurasian trend» ЖШС өнімдері Қазақстанның құрылыс материалдары нарығында кеңінен танымал.

Биоблат Хайрушев қол жеткізген жетістіктерге тоқмелісімей, өндірістік қуаттылықты арттырып, өз өнімдерін ТМД елдерінің нарықтарына шығаруды армандайды. Құр армандаумен іс бітпейтінін білетін кәсіпкер өзінің зауытын салудың ауқымды жоспарын құрған. «Облыста индустриалдық аймақ құрылса, сонан бізге де орын табылар деп үміттенгіміз отырмыз. Тек Алла амандығын беріп, сол күнге жетуді нәсіп етсін», – дейді ол.

Батыс Қазақстан облысы

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

▶ **ҰЛТТЫҚ БАНК: KASE**

НАРЫҚ ИНФАҚУРЫЛЫМЫН ДАМУЫДАҒЫ КЕЗЕКТІ ҚАДАМ

«Қазақстан қор биржасы» АҚ (KASE) қаржы нарығы мен қор үшін жаңа сауда-клирингтік жүйесін іске қосты. Жаңа сауда жүйесі еліміздің валюта нарығы үшін қаншалықты маңызды? Осы ретте Ұлттық банк монетарлық операциялар департаментінің басқарма басшысы Мұхтар Орман: «Ішкі қаржы нарығы дамуын тиісті инфрақұрылымдық жаңғыртусыз іске асыру мүмкін емес. Қазіргі заманғы біржәлілік инфрақұрылым сатылатын құралдар мен олар бойынша есеп айырысулардың кең спектрін ұсынуы, сондай-ақ жоғары технологиялық және сенімділік өлшемдері арқылы сәйкес келуі керек», — деп түсіндірді өз жауыбында.

IT-жүйелерді жаңғыртуы Қазақстан қор биржасы өз жұмысын бастаған естен бері жүргізіп келеді. Бұл негізгі стратегиялық міндеттердің бірі болып табылады. Нарық пен қаржылық қызметтердің қазіргі дамуы болашақ сын-қатерлерге жауап бере алатын IT-технологияларды дамытудың желеделіп отырған қадамға айналып отыр. Осы тұрғыда жаңа «ASTS+» сауда-клирингтік жүйесінің іске қосылуымен валюта нарығында сенімділік, өнімділік пен функционалдык көрсеткіштері артады.

KASE «ASTS+» жаңа сауда-клиринг жүйесін қолданысқа енгізуді қолға алған жылдары жылдан бастап қор нарығында орталық контрагент функцияларын орындауға кірісті. «Сауда-саттық қорытындылары бойынша мәмілелердің орындалуына кепілдіктерді қамтамасыз еткенде ғана орталық контрагенттің негізгі функциясы айқындалатынын еске салғым келеді. Мәселен, жаңа жүйені енгізген бойда 2019 жылғы 3 желтоқсанда орталық контрагентпен акциялар, пайлар, теңге және еурооблигациялар арқылы есеп айырысумен — ETF, АКШ доллары арқылы есеп айырысумен — GDR сауда-саттығы басталды», — деді Мұхтар Орман.

Биыл тамызда «ASTS+» резиденттің екінші сатысы біржаға мемлекеттік бағалы қағаздарды, корпоративтік облигацияларды, сондай-ақ акция нарығы құралдарына қоса алғанда, қор нарығының барлық қаржы құралдары бойынша орталық контрагент функциясын орындауға мүмкіндік берді. 30 қарашада валюта нарығындағы барлық сауда-саттық та жаңа сауда-клиринг жүйесіне ауыстырылды. Бұл ретте, біржа орталық контрагент функцияларының валюта нарығында да орындайтын болады.

«ASTS+» жүйесі бағалы қағаздар отандық нарығының ахуалы мен зиянасына беімделіп, Мәскеу биржасы (MOEX) сауда платформасы базасында әзірленген. Жаңа сауда жүйесін енгізу KASE-тің Мәскеу биржасымен стратегиялық әріптестік туралы келісімі аясында жүргізіледі, онда қор, валюта және мерзімді нарықтарда сауда және клиринг жүйелерін кезең-кезеңмен жаңғырту жоспарланған, бұл біржаға жаңа сауда құралдары мен есептік тізбекті енгізуге, IT-инфрақұрылымның сенімділігін арттыруға, тәуекелдерді төмендетуге мүмкіндік береді және жоғары жиіліктегі сауда үшін тиімді шешімдерді қамтамасыз етеді. «ASTS+» жаңалықтары қатарында біржадан тыс нарыққа ұсайтын келіссөздер мәмілесі рәжімін атауға болады. Сондай-ақ табысты қаржы құралдарының аясы кеңейіп, тәуекел-менеджмент жүйесі біршама жақсартылды. IT-жүйелерінің жоғары сенімділігі, бір секундта шамамен 30 мың транзакцияны өңдеу жылдамдығы және қаржы нарығы құралдарының кең жинағының қолдау жаңа жүйе ерекшеліктері болып табылады.

▶ **НЕСИЕ НАРЫҒЫ**

ЭКОНОМИКАНЫ КРЕДИТТЕУ КӨЛЕМІ ҰЛҒАЙДЫ

Ұлттық валютамен кредиттердің көлемі бір айда 1,2%-ға, 12 305,7 млрд теңгеге дейін ұлғайды.

Банктердің экономиканы кредиттеу көлемі бір айда 0,7%-ға ұлғайып, 2020 жылғы қазанның соңында 14 441,3 млрд теңге болды. Занды тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 0,3%-ға, 7 283,7 млрд теңгеге дейін төмендеді, жеке тұлғаларға — 1,6%-ға, 7 157,7 млрд теңгеге дейін ұлғайды.

Ұлттық валютамен кредиттердің көлемі бір айда 1,2%-ға, 12 305,7 млрд теңгеге дейін ұлғайды. Олардың құрылымында занды тұлғаларға берілген кредиттер 0,5%-ға, жеке тұлғаларға — 1,7%-ға ұлғайды. Шетел валютасымен кредиттер көлемі 2,4%-ға, 2 135,72 млрд теңгеге дейін азайды. Олардың құрылымында занды тұлғаларға берілген кредиттер 2,2%-ға, жеке тұлғаларға — 6,6%-ға азайды. Теңгемен кредиттердің үлес салмағы 2020 жылғы қазанның соңында 85,2%-ды (2019 жылғы желтоқсанда — 83,4%-ды) құрала.

Ұзақ мерзімді кредиттердің көлемі бір айда 0,7%-ға, 12 436,9 млрд теңгеге дейін, қысқа мерзімді кредиттердің көлемі 0,6%-ға, 2 004,5 млрд теңгеге дейін ұлғайды.

Шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 2020 жылғы қазанда 2,9%-ға, 2 297,3 млрд теңгеге (экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 15,9%-ы) дейін ұлғайды.

Салалар бойынша бөлінісетін банктердің экономикаға кредиттерінің қолмасты сомасы өнеркәсіп (жалпы көлемдегі үлесі — 13,6%), сауда (11,5%), құрылыс (5,0%) және көлік (3,4%) сияқты салаларға тиісті.

Осы жылғы қазанда банктік емес занды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 11,8% (2019 жылғы қазанда — 12,0%), жеке тұлғаларға — 16,9% (18,0%) болды.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

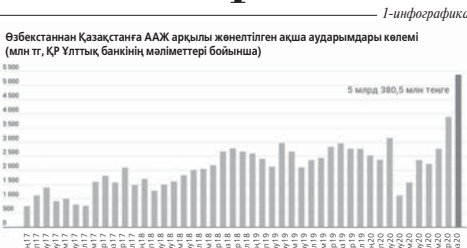
▶ **ҚАРЖЫ**

Күніге 2,7 млрд теңге шетел асып жатыр

Қазан айында шет елдерге жөнелтілген қаржылардың жалпы көлемі 83,1 млрд теңге құраған. Сонымен қатар ол жақтардан бізге аударымдар айтарлықтай аз. Ал бұл онсыз да күрделі экономикалық жағдайда ақша айналымының оңды өріс табуын тежері даусыз.

ИСАТАЙ ҚАМБАРОВ

Ұлттық банктің мәліметтері бойынша, 2020 жылдың қазанында Өзбекстаннан Қазақстанға ақша аударымдары жүйесі (ААЖ) арқылы 5,4 млрд теңге аударылған. Бұл — жаңа рекорд. 2019 жылдың қазанымен салыстырғанда бізге түскен қаржыларымыздың көлемі 82,4%-ға өскен. Бұл ретте аударымдар өсімі үшінші ай қатарынан жалғасуда:

елдердің көрсеткіштері әжептәуір төмен.

Жалпы алғанда, 2020 жылдың 10 айында Өзбекстаннан ААЖ арқылы Қазақстанға тұтастай тұрғыда 27,3 млрд теңге аударылған. 2019 жылдың

жылдың қазанындағы көрсеткіші — 26,9 млрд теңге. Қыркүйекте бұдан сәл ғана көбірек — 27,1 млрд тг. 2019 жылдың қазанында түскені — 29,4 млн теңге. 2020 жылдың 10 айында төмендеудің барлығы 20%-ға жуықты құрапты.

Негізгі себеп — Ресейден аударымдардың екі есеге жуық төмендеуі. Қазан айында ол жақтан 6 млрд теңгеден сәл ғана аздау қаражат түскен. Салыстырар болсақ: 2019 жылдың қазанында көрсеткіш 9,9 млрд тг құраса, 2018 жылы — 19,5 млрд теңге, 2017 жылы — 16,1 млрд тг болған екен.

Аударымдар көлемдерінің төмендеуі тіпті 18 ай қатарынан (2019 жылдың мамыр айынан) жалғасуда, ал аударымдардың жалпы көлеміндегі Ресейдің үлесі осы уақыт аралығында 44%-дан 22%-ға дейін құлдырап кеткен. Бұл аударымдар шегінің 2017 жылдың басынан бергі ең төменгі мәні болып отыр.

Корейдан аударымдар көлемі де төрттен бірге жуық құлдыраған. Бір жыл бұрынғы 354,5 млрд теңгеден 2020 жылдың 10 айындағы 42,4 млрд теңгеге дейін төмендеп кеткен. Қазан айында төрт айлық максимум көрсеткіш орнаған — 4,2 млрд теңге. Мысалы, бір жыл бұрын 5,4 млрд-тан жоғары болған

осындай кезеңінде мұндай көлем 25,4 млрд теңге құрапты. Осылайша, бұл елден түскен қаржының жалпы өсімі 7,6% құрапты (1-инфографика).

РЕСЕЙ МЕН КОРЕЯДАН АЗЫРАК ЖӨНЕЛТІЛУДЕ

Өзбекстаннан аударымдар көлемінің өсуі жалпы серпінеп қарамақшы көрініс беруде — Қазақстанға шет елдерден қаражат бұрынғыдан азырақ түсіп жатыр екен. 2020

▶ **АГРОКЕШЕН: QOLDAU**

Инвестициялық субсидия: Егістік алқаптар мен жайылымдар қамтылды

Мемлекет шаруалар жер өңдеп, ырызық жинауға салған инвестицияның бір бөлігін өтейді. Осы мақсатқа Республикалық бюджеттік комиссия қосымша 27 миллиард теңге бөліп, инвестициялық субсидиялар аймақтар бойынша таратылды. Субсидиялауға өтінімдер онлайн режимінде, Qoldau.kz порталында қабылданады. Qoldau субсидиялау қызметі қазірдің өзінде 46 миллион гектардан астам ауыл шаруашылығы жерін қамтыды.

РЫМТАЙ САҒЫНБЕКОВА

Биылғы жылдың басынан бастап Qoldau.kz интернет-платформасы арқылы 40 мыңнан астам фермер мемлекеттік субсидия алады дегенді білдіреді. Қазан айындағы жағдай бойынша 40 049 алушы), сонымен бірге, өткен жыл ішінде портал арқылы субсидия алуға 34 мың фермер өтінім берді. Өткен жылмен салыстырғанда алушылар саны 18 пайызға өсті, дегенмен ағымдағы жыл әлі аяқталмағанымен, жыл қорытындылары айтарлықтай болады. «Жекелеген фермерлер мен ұйымдар «Qoldau» электрондық жүйесі шағын шаруа қожалықтарына субсидия алуға мүмкіндік бермейді деп сын айтқанымен, нақты фактілер керісінше жағдайды көрсетеді. Яғни бұл тұрғыдағы көрсеткіш жыл сайын өсіп отыр. Сондай-ақ алушылардың тізімі ашық, жалпыға қолжетімді. Ол порталда көрсетіледі. Бұл — алушылар санын көбейтуге көмектесетін және оны ашық түрде жүзеге асыратын электронды жүйе. Осы жүйенің, Qoldau-дың арқасында мемлекетте коронавирустың таралу қаупі сейілмеген күрделі жағдайда

қаржыландыру көлемін көбейтіп қана қоймай, алушылар санының ұлғаюына да қол жеткізді. Бұл көпшілік бас ауырта қоймайтын сала үшін маңызды жетістік», — деп атап өтті «Ақпараттық-есептеу орталығы» АҚ бас маманы Азамат Құрманов.

Онлайн айтуынша, онлайн-субсидиялау тетігі бизнес үшін де, мемлекет үшін де шығындарды айтарлықтай төмендеткен. Бұрын мамандар тобының айлап істейтін жұмысына қазір бірнеше күн ғана кетеді. «Иә, көрсетілетін қызмет құнына қатысты көптеген сұрақтар болды. Фермерлерге бұл оңай емес екенін, олардың қосалқы бөлшектерге, құрал-жабдықтарға, жанар-жағармайға шығындарының үнемі өсіп отыратынын бірі-

міз жақсы түсінеміз. Сондықтан сараланған тариф енгізілді. Екіншіден, егер субсидиялардың жалпы көлемін алушылардың санына бөлетін болсақ, яғни белгілі бір «орташа чекті» алсақ, онда биыл шамамен 5 миллиард теңге, ал өткен жылғы 5,7 миллиард теңге шығады. Бұл бір адамға шаққандағы субсидияның орташа мөлшері. Яғни Qoldau қызметі астам есеппен «орташа чектің» 0,6%-ын құрайды. Менің ойымша, бұл қолайлы. Банктік төлемдермен салыстырғанда әдекайда төмен», — деді А.Құрманов.

Бүгінгі таңда Qoldau платформасы арқылы субсидия алушылар Қазақстанның егістік алқаптарының 72%-дан астамын өңдейтін (бұл

екен. Дәл Ресейдегідей жағдай, төмендеу тренді жылдан жылға созылғы күйде — осымен, міне, 12 ай жалғасып келеді (2-инфографика).

ШЕТ ЕЛДЕРГЕ 83 МЛРД ТЕНГЕДЕН АСТАМ АҚША ЖӨНЕЛТІЛГЕН

Сөйте тұра, Қазақстаннан шет елдерге жөнелтіліп жатқан қаржылардың көлемі одан әрі өсе түскен. Қазанда 83,1 млрд теңге «жылыстаған» және де бұл тарихта үшінші орын алады.

Оның үстіне бастапқы екі орынды иелену де биылғы жылы орнаған — маусымда (92,8 млрд тг) және қыркүйекте (93,3 млрд тг).

Республикадан 10 айда ААЖ арқылы барлығы 635,4 млрд теңге жөнелтіліпті. Бұл, 2019 жылдың осындай кезеңіне қарағанда, 17,7%-ға (немесе 95,7 млрд тг) артық.

Қаржылардың басты бөлігі төрт елге жөнелтілуе:

- Ресейге — 171,8 млрд тг (+0,2%);
- Қырғызстанға — 137 млрд (+94,3%);
- Өзбекстанға — 127,7 млрд (+6,9%);
- Түркияға — 108,7 млрд (+43,9%).

Қырғызстан мен Түркияға аударымдардың күрт өсуі мамыр айында басталғанын атап айтқан жөн. Яғни, қатан карантиннің бірінші жеңілдетулерінен кейінгі кезде. Өзбекстан жағдайында, бұл жыл аяғына түсселіктен, дәстүрлі жазғы-қыркүйектік аударымдар өсуінен байқалды.

Ресейге қатысты айтар болсақ, мұндағы аударымдардың неғұрлым көбірек көлемі күздің басталуымен түсе бастайды. Қыркүйекте ААЖ арқылы 22,3 млрд теңге, қазанда — 22,4 млрд жөнелтіліпті. Бұдан көбірек тек 2018 жылы қазанда бір-ақ рет — 22,9 млрд теңге болған екен.

— елдің 25 миллион гектар егістік алқабының (18,6 миллионы) астық өсірушілер болып табылады. Яғни еліміздің егістік алқаптарының 2/3 бөлігі субсидиямен қамту аймағына нақ осы электронды платформаның арқасында еніп отыр. Егер егістік алқаптармен қамту жайылымдық жерлерді де есепке алатын болсақ, онда қазірдің өзінде Qoldau арқылы 46 миллион гектардан астам ауыл шаруашылығы жері субсидиямен қамтылды.

Биылғы сандар нақты емес, өйткені қосымша 27 миллиард теңге бұл көрсеткіштерді айтарлықтай түзете алады. Аймақтар тұлғасын шығындарды өтеуге бағытталған трансфертер көлемі төмендегідей (млн теңгемен):

Барлығы/оның ішінде:	27 052 230
Қостанай облысы	4 040 328
Ақмола облысы	4 000 000
Павлодар облысы	3 900 000
Сәтүстік Қазақстан облысы	2 762 450
Қарағанды облысы	2 491 743
Жамбыл облысы	1 845 000
Шығыс Қазақстан облысы	1 740 671
Алматы облысы	1 480 238
Қызылорда облысы	1 267 000
Ақтөбе облысы	1 223 600
Түркістан облысы	1 000 000
Батыс Қазақстан облысы	851 200
Маңғыстау облысы	300 000
Атырау облысы	150 000

«Ақпараттық-есептеу орталығы» АҚ Баспасөз қызметінің мәліметі бойынша

Индустрия алыптары

YDD Corporation: Өндіріс артып, әлеует нығайды

> | 11

Бұл өнім өнеркәсіптік, азаматтық құрылыста, кеме, әуе, автомобиль өндірісінде және басқа да салаларда қолданылады. Зауытты салу кезінде Индустрияландыру 4.0 бағдарламасының параметрлеріне сәйкес келетін әлемдік деңгейдегі технологиялар қолданылып, өндіріс заманауи сандық технологиялармен жабдықталған. Әлемдегі ең экологиялық таза кәсіпорындардың бірі саналатын өндіріс ошағында орнатылған газ тазарту жүйесі ауаны тазартудың жоғары деңгейін қамтамасыз етеді. Зауыттың өндірістік қуаты – жылына 180 мың тонна өнім. Ал жобаның қазақстандық мазмұнының үлесі 95%-дан асады.

Қуырда заманауи және жоғары технологиялық кешені үшінші пеш іске қосылды. Бұл кәсіпорынның жалпы өндірістік қуатын 30%-ға арттырып, жаңа жұмыс орындарын ашуға түрткі болады. «YDD Corporation» ЖШС құрылтайшысы Ерлан Нығматулин атап өткендей, компания алғаш рет негізгі шетелдік мамандарын көмегіне іске қосып отыр. Сондықтан да зауыттың өнімділігін арттыру бойынша мақсатты жоспарларды жүзеге асыра алған қызметкерлердің, серіктестердің, мердігерлердің еңбегі зор. Демек, бұл мысал кәсіпорында отандық тауарды халықаралық деңгейде шығаруға қабілетті жоғары білікті мамандар еңбек ететінін тағы да дәлелдейді.

– Зауыт өнімі сапа саласындағы ең жоғары әлемдік талаптарға сәйкес келеді. Пандемия кезеңінде біз сату географиясын 15 елге кеңейтіп, еліміздің экспорттық әлеуетін дамыта аламыз. Қазіргі уақытта зауыт өнімнің 37-ден астам еліне өнім экс-

порттайды. Негізгі өткізу нарықтары – Жапония, Оңтүстік Корея, Еуропа, Америка және тағы басқа елдер, – дейді ол.

YDD Corporation құрылтайшысы Давид Кемертелидзе Қазақандық феррокорытта зауытты әлемдік инвестициялық қоғамдастыққа Қазақстан экономикасының мүмкіндіктерін, еліміздің басылығы құрған инвестициялық климатты паш ететінін атап өтті. Ол өнімнің түрлі елдерінде, соның ішінде дәстүрлі инвестициялық климат тартымды болып саналатын Еуропада жұмыс істей жүріп, еш жерде біздің елдегідей мемлекет тарапынан инвесторлар үшін ойландырылған және функционалдық сервисті кездестірмегенін жеткізді.

Бүкіл әлемдегі қалыптасып отырған жағдайға қарамастан, пешті іске қосу жоспарланған кес-

теге сәйкес жүргізілді. Компания акционерлерінің ауысымдық жұмыс кешесінен бахталық жұмыс әдісіне көшу үшін барлық қажетті жағдайлар жасауын арқасында Covid-19 пандемиясының бірінші толқыны кезінде өндірістің ағымдағы көлемі сақталып қалды. Пандемия, әсіресе төтенше жағдай кезінде, халық үшін нағыз сынақ болды. Осындай қиын-қыстау кездерде компания қазақандықтар үшін қосымша жұмыс орындарын құра алды. Тағы бір пештің іске қосылып, өндірістің кеңейуі аймақтың дамуына серпін беріп, ол мультиплативті әсерді қалыптастырады дегенді білдіреді.

Күрмеулі кезеңде азаматтық бастама көтерген зауыт құрылтайшылары алғашқылардың бірі болып мемлекетке өздерінің тарапынан қол ұшын созып, отандастарымызға

қайырымдылық көмек пен қолдау көрсеткені мәлім. Компания төтенше жағдай кезінде мемлекеттің іс-қимылын қолдау үшін құрылған Қазақандық облыстық қорына 100 миллион теңге бөлді. Сондай-ақ, шілде айында коронавируспен ауырған науқастарды емдеу үшін Қазақандық облысының ауруханаларына 100 оттегі концентраторын, пульсоксиметрлер мен «Эноксапарин» препаратын беріп, гуманитарлық көмек көрсетті. Ал тамыз айында емханалардың мобилдік топтарының жұмысы үшін емдік іс-шараларды жүргізуге, ауруханаға дейінгі кезеңде науқастарды тасымалдау мен олардың жай-күйінің мониторинг жүргізуге арналған және шұғыл медициналық көмек чөмөндармен жарактандырылған 10 жеңіл машина өтеусіз берілді.

Көмір өнеркәсібінің флағманы

«Богатырь»: Жарты ғасырлық жетістік

30 қарашада 1985 жылы құатлығы бойынша Гиннестің рекордтар кітабына енген әлемдегі ең үлкен «Богатырь» көмір кенішіне 50 жыл толды. Данқты кен орны бүгінде де біік белестерден көрінуде.

БОТАӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Кейіннен «Богатырь» аталған № 5/6 Ертіс көмір кенішінің бірінші кезегі 1970 жылғы 30 қарашада пайдалануға берілген болатын. Өлемге әйгілі көмір алыбының тарихы дәл осы атаулы күннен басталады. Бүгінде «Богатырь» кеніші «Самұрық-Қазына» қазақстандық ұлттық әл-ауқат қорының «Самұрық-Энерго» АҚ бірлескен кәсіпорны – «Богатырь Көмір» ЖШС және «РУСАЛ» ресейлік біріккен компаниясының құрамына кіреді. «Богатырь Көмір» ЖШС-нің үлесіне Екібастұз көмір бассейнінде өндірілетін барлық көмірдің 65 пайызы және Қазақстанда өндірілетін көмірдің жалпы көлемінің 40 пайызы тиесілі. «Богатырь Көмір» ЖШС – ашық тәсілмен көмір өндіру бойынша әлемдегі ең ірі кәсіпорындардың бірі, оның баланстық қоры – 2,6 млрд тонна. Кәсіпорынның өндірістік қуаты жылына 42 млн тонна көмірді құрайды, оның ішінде «Богатырь» кеніші бойынша – 32 миллион тонна, «Северный» кеніші бойынша – 10 миллион тонна. Компания Қазақстанда да, Ресейде де орналасқан Топтың және үшінші тұлғаларын қуат өндіретін объектілеріне көмірді нарықтық шарттар бойынша жеткізеді. Көмір кестіктерінің Екібастұз 1-ГРЭС-тен 35 км және Екібастұз 2-ГРЭС-тен 53 км аралықта (темір жол бойынша қашықтық) орналасуы Топ үшін көмірді тасымалдауға кететін шығындарды барынша азайтуға мүмкіндік береді. Қазақстандық көмір электр станцияларының көбі «Богатырь» көмірін пайдаланады. Жыл соңына қарай

«Богатырьлықтар» тұтынушыларға 43 миллион тоннадан астам көмір жөнелді.

Алғашқы уақытта «Богатырь» кенішінде көмір өндіру мен тасымалдаудың циклік-ағымдық технологиясы (ЦАТ) енгізілді. Ол көмірді темір жолмен тасымалдауға қуатын жылына 40 миллион тонна көмірге дейін арттыра алады.

Сонымен қатар кәсіпорын табиғатты қорғау жөніндегі іс-шараларды жүйелі жүргізуде. Өтіп бара жатқан жылы «Богатырь Көмір»

қоршаған ортаны қорғауға 3 млрд теңгеден астам қаражат жұмсалды. Олардың басым бөлігі көмір өндіру кезінде алынатын аршыма тау жыныстарын ілкі және сыртқы үйінділерге орналастыруға бөлінді. Мәселен, 2020 жылдың тоғыз айы ішінде ілкі үйінділерге 40,7 мың тонна, сыртқы үйінділерге 26,4 мың тонна аршыма тау жыныстары орналастырылды. Тұтастай алғанда, биыл өткізілген жұмыстардың нәтижесінде қоршаған ортаға шығарылатын зиянды заттардың көлемі 40,4 мың тоннаға азайды. Соның ішінде, ауаға ұшатын зиянды тозаң көлемі 32 тоннаға төмендеді. Түз және Ақбайдай көлерінде төгілетін қалдықтар көлемі 3,4 тоннаға қысқарды. Кәсіпорындағы барлық бұрғылау қондырғыларының 90%-ы тозаң ұстап қалады, бұл да табиғатты қорғау шараларының маңызды бөлігі.

Компания үшін аз қамтылған

және көп балалы отбасыларға, мүгедектерге және жалғыз тұратын зейнеткерлерге көмірді тегін беру – кәсіпорынның көптеген жылдар бойы жүргізіп келе жатқан ігі дәстүрі. Қуырда серіктестік қайырымдылық көмек ретінде пешпен қалыптатылған үйлерде тұратын аса мұқтаж екібастұздықтарға 3000 тонна көмір бөлі. Қыстың қалпына сұғынады 600 Екібастұз отбасы үшін бір әжептәуір көмек болды.

Мерейтой аясында «Богатырь Көмір» компаниясында бірқатар мерекелік іс-шаралар жоспарланған. Осы орайда «Богатырьда» 40 жылдан астам жұмыс істеген кеншілер ведомстволық наградалармен және ақшалай сыйлықтармен марапатталды. Ал тамашалау алаңында ашылған «Богатырь» кенішіне – 50 жыл» ескерткіш монументі – тарих парактарында сақталатын ерекше сый.

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

Индустрияландыру

АЛАЙҒЫР КЕН-БАЙИТУ КОМБИНАТЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ БАСТАЛДЫ

Алайғыр кен-байыту комбинаты 2022 жылы жұмысын бастайды.

«Тау-Кен Самұрық» ҰТК» АҚ хабарлауынша, «Алайғыр» БК» ЖШС Қарағанды облысында Алайғыр кен-байыту комбинатын салу туралы ЕРС-келісімшартына қол қойды. Құрамына 3 қазақстандық компания кіретін консорциум: «Темір Зап» ЖШС, «ВауПржект» ЖШС және «MCI Group» ЖШС жобалық-сметалық құжаттаманы әзірлеп, кен-байыту фабрикасы құрылысына керек-жарактарды жеткізугемен айналысатын болады. «Ашық тендер қорытындысы бойынша конкурстық комиссия консорциумының өтімін жөнінде деп анықтады. Барлық корпоративтік рәсімдер етекнен кейін ЕРС-келісімшартына қол қойылды. Мердігерлердің осындай нысандарда оң жұмыс тәжірибесі бар екенін атап өткізіледі», – деп «Алайғыр» БК» ЖШС бас директоры Дәнеһ Сказков.

Кен-байыту комбинатының құрылысы кезеңінде 253 адам жұмыспен қамтылады. Пайдалануға берілгеннен кейін өндіріс нысанында 400-ден астам жұмыс орны құрылады. Алайғыр БК құрылысына салынған инвестиция көлемі 128,5 миллион АҚШ долларын құрайды.

Қазіргі уақытта екі электр подстанциясы, 143 шақырымдық 110 кВ жоғары вольтты желі және 21 шақырым технологиялық магистраль құрылысы жүргізіліп, пайдалануға берілді. Тау-кен жұмыстарына дайындық шаралары іс жүзінде аяқталды, инфрақұрылым нысандарының құрылысы жалғасуда. 2022 жылдың аяғына дейін кен-байыту комбинаты жобалық қуатына (900 мың тонна кен) жетеді.

Айта кетейік, 2011 жылы қазанда құрылған «Алайғыр» БК» ЖШС Қарағанды облысының Қарқаралы және Шет аудандарының шекаралық облыста орталықтан оңтүстік-шығысқа қарай 130 шақырым жерде орналасқан Алайғыр полиметалл кен орнын игерумен айналысады. Кен орнының қанаттан қоры шамамен 1 млн тонна қорғасынға тең.

НҰРЫЛЫ ЖОЛ: БАСПАНА

ӘЛЕУМЕТТІК САЯСАТТЫҢ БАСТЫ БАҒЫТЫ

Еліміз өмірлерінде әлеуметтік инфрақұрылымды дамытуға зор көңіл бөлініп отыр.

Өткен жұмада жұмыс сапарымен Жарқайың және Есіл аудандарында болған Ақмола облысының әкімі Ермек Маржықпаев бірқатар әлеуметтік нысандардың ашылуы мен жаңа пәтерлердің кілтін тапсыру рәсіміне қатысты. Жарқайың ауданында «Жұмыспен қамтудың жол картасы» бағдарламасы шеңберінде Уәлихан селолық округіндегі мәдениет үйіне, Н.Крупская атындағы мектепке, А.У.Қибаев атындағы мектеп интернатына жөндеу жұмыстары жүргізілді, жергілікті бюджет есебінен көпбейінді қорт салынды. Сонымен бірге Державинск қаласында «Нұрлы жол» бағдарламасы аясында тазарту нысанымен бірге көріз желісі қалына келтірілді, деп хабарлайды облыстық ішкі саясат басқармасы.

Ауданға жұмыс сапары барысында облыс басшысы Ермек Маржықпаев әлеуметтік жағынан аз қамтылған, көпбалалы отбасыларға, жетімдерге және бюджеттік сала қызметкерлеріне пәтерлер кілтін тапсырды. Жаңа баспана иелерін қуаныштарымен құттықтаған аймақ басшысы еліміздің әлеуметтік саясатының басты бағытының бірі – әр қазақстандықты баспанамен қамтамасыз ету екенін атап өтті. «Облыста тұрғын үй бағдарламасын жүзеге асыру бөлсенді жүргізілуде. Соңғы үш жылдың ішінде «Нұрлы жер» бағдарламасы шеңберінде 1,5 миллион шаршы метр тұрғын үй салынып, пайдалануға берілді. 13 мыңнан астам ақмодалық баспана мәселесін шешті», – деп Е.Маржықпаев.

Алдағы жылы Жарқайың ауданында 80 пәтерлі тұрғын үйі қалпына келтіру жоспарланған.

Есіл ауданында аймақ басшысы «Жұмыспен қамтудың жол картасы» бағдарламасы шеңберінде жөндеуден өткізілген әлеуметтік нысандар мен салынып жатқан өндіріс орындарында болып, құрылыс жұмыстарының барысымен танысты.

АӨК: МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУ

САПА МЕН ӨНІМДІЛІК АРТТЫ

Атырау облысының ауыл шаруашылығы тауар өндірушілеріне субсидия ұшуына 216 миллион теңгенің субсидиясы берілді.

Облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының басшысы Қайрат Нұрлыбаев мемлекет тарапынан өнім өндірушілерге көрсетіліп отырған көмектің нәтижесінде егістік көлемі ұдайығандығын атап өтті. Биыл облыстағы 307 ауыл шаруашылығы құрылымы 9300 гектар алпаққа тұқым сеуіп, 73 миллиард теңгені өнімін жинаған. Соның ішінде картоп дақылна басымық беріліп, 2042 гектар алпақтан 30 мың тоннаға жуық өнім алынған. «Мемлекет тарапынан тұқым шаруашылығы қолдауға, гербицид пен биоферраттарды, минералды тыңайтқыштарды сапты алуға, су жеткізуге субсидия берілді. Биылғы он айда облыс шаруашылықтары 216 миллион теңгенің субсидиясын алды», – дейді Қайрат Нұрлыбаев.

Басқарма марапатының айтуынша, жыл соңына дейін ауыл шаруашылығы тауар өндірушілеріне берілетін субсидияның көлемі 260 миллион теңгені құрағалы отыр.

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

ШОЛУШЫ БАҒАНЫ

Желтпешбай БЕКБОЛАТУЛЫ, ал-Фараби атындағы ҚазҰУ профессоры

e-mail: Zhelptshay.Bekbolatuly@kaznu.kz

Ұлттық тауар өткізу жүйесі құрылууда

«Жерден өнген – жерде қалмасын» Кеңес дәуірінің «социалистік ауыл шаруашылығы жасасын», «партия тапсырмаларын мерзімінен бұрын орындайық!» сынды данғаға ұрандары жер жарып тұрғанда, басшы мен қосшыны ұқыптылық пен ұсынақтылыққа үндеген осынау жалқы тәмсіл бір орталықтан басқарылған жоспарлы экономика заманында шаруашылықты жүргізудің жаңаша тәсілдерін игеру қажеттігін түсініп-түйсугіңді бір мысқал мысалындай сөзделіп бұтінде. Рас, өнім өндіру мен өндіудің түйік шикын құру мәселесі ол кезде де көтерілгенімен, қалың-қалың қаулы қабылдаудан әрі аспай, сөз жүзінде қалып келген-тін.

«Ештен кеші жақсы» деген. Тіле тиек етіліп отырған ұлттық деңгейдегі тауар өткізу жүйесі ең алдымен ішкі нарықты сапалы тауарлармен толықтару, отандық тауар өндірушілерге қолайлы жағдайларды қамтамасыз ету мақсатын көздейді. Бұл түйіккілі біз көптеп көрсетіп келеміз. Тауар өткізу жүйесі азық-түлік тізбегінің шығындарын азайту, бағаны тұрақтандыру, сауда инфрақұрылымын дамыту және экспорт арналарын құру шараларын кешенді түрде іске асыруға мүмкіндік береді. Тауарларды таратудың жаңа жүйесі инфрақұрылымы Еуразиялық азық-түлік хабының басты құрама бөлігіне айналмақ. Сондай-ақ ол шаруа қожалықтары, фермерлер, олардың өнімін көтерме сатып алушылар, тасымалдаушылар, сатушылар мен тұтынушылар кластерлерін біріктіру үшін әзірлік инфрақұрылым ретінде әрекет етеді. Бұл жүйенің өзегі үш түрдегі көтерме-тарату орталықтарының біріншісі болмақ. Біріншіден, жинақтау, көтерме-тарату орталықтары тағам өндіру аймақтарында фермерлердің өнімдерін қабылдау, сақтау және бастапқы псықтау, яғни жуу, мөлшерлеу, бұлу-түю сияқты жұмыс түрлері бойынша және оларды кейіннен өткізу жөніндегі қызметтерді көрсетеді. Облыс орталықтары мен ірі шаруалардың маңында орналасатын оның екінші түрі сауда көтерме-тарату орталықтары болып табылады. Бұл құрылымның атқарымдары фермерлерге, көтерме саудагер-трейдерлерге және дистрибьюторларға, сондай-ақ сауда желілері, дүкендер мен базарлар, қоғамдық тамақтандыру орындары сияқты сатып алушыларға өнімді өткізу үшін сауда инфрақұрылымына еркін қол жеткізу, өткізу кезеңінде уақытша сақтау, псықтау және басқа да ілеспе қызметтер көрсету болып табылады. Үшінші түрі – тарату орталықтары қалалар шеңберінде немесе қала маңында орналасады. Олардың мақсаты – сауда нысанының мұқтаждықтары үшін отандық тауар өндірушілердің өнімдерін мен импорттық тауарлардың көтерме партияларын уақытша сақтау және қайта тиеу бойынша логистикалық қызметтер көрсету. Осылайша ұлттық тауар өткізу жүйесі өндірушілердің өткізу нарықтарына «алқаптан» «сөреге» дейін қол жеткізудің мүмкіндігін туғызады, ал тұтынушылардың сапалы өнімді еркін сатып алуын қамтамасыз етеді. Сөйтіп, көтерме-тарату орталықтарының онсынд үш түрлі объектілері өнімді сақтау және қайта тарату бойынша қызметтерді толық кешенді көрсететін болады. Аталған нысаналардың әр түрінң қуаты мен өлшемдері сауда саласы мен тұтынушылардың қажеттіліктеріне қарай анықталмақ.

Ұлттық тауар тауар жүйесінің алға тартауы отырған үлгісі жеке қаржылық бастама арқылы мемлекеттік-жекеменшік әріптестік қангалдары бойынша құрылады. Желіні құру шеңберінде 24 көтерме-тарату орталығын салу ұсынылып отыр. Өткізу жүйесінің инфрақұрылымы 2,1 млн тоннадан астам тауарды қабылдауға, сақтауға мүмкіндік беріп, оларды қайта тиеуді және 5 млн адамға жұмыс орынын құруды қамтамасыз етеді. Көтерме-тарату орталығының зат-материал сыныптамасы 20 мыңнан астам өнім атауын құрайды.

Ұсынылып отырған нысанларды құру 3 кезеге жоспарланған. Бірінші кезеңде 2 объекті бойынша жұмыстарды бітіру, оның ішінде 4 сақтау және 3 тарату орталығын биылғы жылдың аяғына дейін іске қосып, екінші кезеңде тағы 7 объекті бойынша 2021 жылғы көктемге дейін, үшінші кезеңде 10 объекті бойынша алағаш жылғы күзге дейін мемлекеттік-жекеменшік әріптестік келісім-шарттары жасасу міндеті алға қойылып отыр. Бүгінгі күні 7 объектінің құрылысы бойынша жобаның бірінші кезеңін іске асыру үшін жекеменшік қаржылық бастама нысанында жеке инвесторлар консорциумы атынан өнім келіп тұскен. Бұл консорциумға агроөнеркәсіптік тауарларды өндірушілер және сауда жүйесінің қоспырындары кіреді. Аталған нысандар Павлодар облысының Мичурин ауылы мен Ақсу қаласында, Алматы облысының Қапшағай қаласында, Жамбыл облысының Шу қаласында, сондай-ақ Нұр-Сұлтан, Шымкент және Алматы қалаларында орналасатын болады. Көтерме-тарату орталықтарының құрылымы көрініспесі Ресей, Өзбекстан және Қырғызстан елдерінің сауда-тарату жүйелерімен ұқсастықтары жасауға мүмкіндік береді. Бұл құрылым тауарларды өзара жеткізуді және оларды Еуразиялық экономикалық одадағы елдердің аумағы арқылы өткізуді қамтамасыз етіп, Иран, Пәкістан, Үндістан, Ауғанстан және басқа мемлекеттердің нарықтарына қол жеткізуді мүмкіндік береді. Аталған жүйенің экспорттық әлеуеті шамамен 1,4 млн тонна өнімді құрайды. Жалпы, ұлттық тауар тауар жүйесін жүзеге асырудың экономикалық тиімділігі мемлекеттік-жекеменшік әріптестік келісім-шарт жобасы кезеңінде, яғни 14 жылда шамамен 1,2 трлн теңгені құрамақ. Ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің егінін кейінгі кезеңдегі шығындарының төмендеуі шамамен 350 мың тоннаға құрайды, ал жылдық өнімділігі 460 мың тоннаға артады. Бұл орайда халықтың әлеуметтік маңызды бар азық-түлік тауарларын сатып алуға кететін шығыстары 10-15 пайызға дейін кемиді. Мұның өзі тауар өткізу жүйесін ұлттық деңгейде қалыптастырудың тиімділігін көрсетеді.

ҚАРЖЫ

Шығындарымыздың жартысы – азық-түлікке

Ағымдағы жылдың екінші тоқсанында үй шаруашылықтарының ақшалы шығындары жылға шаққанда 4,2%-ға артып, 566,3 мың теңгені құраған. Үй шаруашылықтары шығындарының жалпы сомасындағы азық-түлік өнімдеріне шығындарының үлесі 53,2%-ды немесе 301,1 мың тг құраған, деп хабарлайды Ranking.kz өз сайтында.

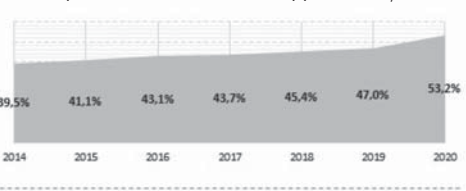
ИСА ҚАМБАР

Айта кету керек, отбасы шығындарының басым үлесі азық-түліктік өнімдерге жұмсалып жайсы көрсеткіштері болып табылады. АҚШ, Сингапур, Ұлыбритания, Ирландия, Канада, Швейцария, Австралия, Австрия сияқты елдерде азық-түлік сепеті шығындардың 10%-дан да азырақ үлесін алады екен. Ел неғұрлым дамыған және бай болса, ондағы отбасылары шығындарының тізімінде аз ғана бөлігін құрайды.

1-инфографика
Азық-түлік өнімдері мен алкогольсіз сусындарға үй шаруашылықтарының шығындары. II тоқсан / мың тг

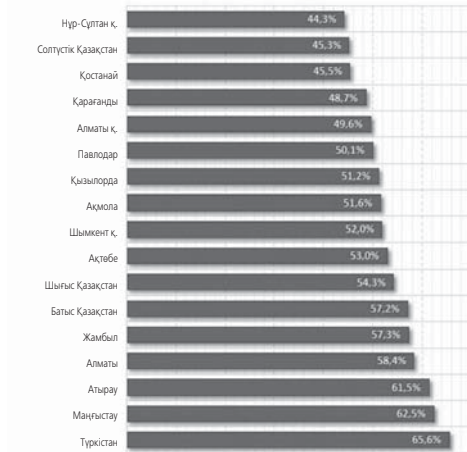
Азық-түлік өнімдері мен алкогольсіз сусындарға үй шаруашылықтары шығындарының жалпы сомасындағы шығындар үлесі. II тоқсан / %

ҚР СЖҚРА Ұлттық статистика бюросы мәліметтері негізіндегі Ranking.kz есептемесі

2-инфографика

Азық-түлік өнімдері мен алкогольсіз сусындарға үй шаруашылықтарының шығындары үлесі бойынша ҚР аймақтары бойынша ранкинг. 2020 ж. II тоқсан

ҚР СЖҚРА Ұлттық статистика бюросы мәліметтері негізіндегі Ranking.kz есептемесі

СЫРТҚЫ ФАКТОР

27 қараша – 4 желтоқсан аралығындағы жекелеген дамушы елдердің валюталары бойынша шолу*

Сауда-саттықтың қорытылымы бойынша 4 желтоқсанда теңгенің нарықтық бағамы бір аптада 0,7%-ға (423,87-ден) нығайтып, бір АҚШ доллары үшін 420,79 теңге деңгейінде қалыптасты.

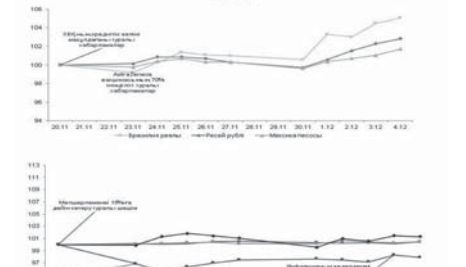
Сыртқы валюта нарығында 2020 жылғы 27 қараша – 4 желтоқсан аралығындағы кезеңде коронавирусқа қарсы вакциналарды қолдануға одан әрі ілгерілеу белгілері аясында дамушы елдер валюталарының көпшілігінің нығаяуы байқалды. АҚШ Өкілдер палатасының спикері ел экономикасын ынталандыру шараларының жаңа топтамасы туралы келіссөздерде ымыраға келу мүмкіндігі туралы айтты. АҚШ-тың сайланған президенті АҚШ КХР-ға қатысты 1-кезеңдегі баж салығын алып тастау үшін жылдам әрекет етпейтінін айтты. Қарашада еңбек нарығы әлсіреді – ауыл шаруашылығына жатпайтын сектордағы жұмыс орындарының өсуі небары 245 мыңды құрады (сарашылардың күтулерінен төмен). КХР-дағы өндірістік сектор индексі қарашада өсіп, 54,9-ды құрады. Дамушы елдер валюталарының АҚШ долларына қатысты бағамдарының сөрпін төмендеудің қалыптасуы:**

• Бразилия реалы бейрезиденттердің жергілікті нарыққа қатысты тәуекел дәрежесінің өсуі белгілері аясында 3,9%-ға (5,34-тен 5,13-ке дейін) нығайды;

Дамушы елдер валюталарының АҚШ долларына қатысты бағамдарының өзгеруі, % (2020 жылғы 27 қараша – 04 желтоқсан аралығында)

Дамушы елдер валюталарының сөрпін (2020 жылғы 20 қараша ҰҚСО, индекстің өсуі – валютаның нығаяуы)

• Мексика песосы АҚШ доллары ұлғаюу жөніндегі ОПЕК+ шешімінің байланысты мұнай бағасын белгілеудің өсуі аясында 2,5%-ға (76-дан 74,12-ге дейін) нығайды;

Біздің елімізде болса, қазақстандықтарға өздері тапқан нақты табыстарының негізгі бөлігін күнкөрісіне жұмсауға тура келеді. Ал бұл, өз кезегінде, халыққа қор жинақтауға, ақшаларын бизнеске салуға және қаржы құралдарын инвестициялауға мүмкіндік бермей отыр (1-инфографика).

Аймақтар бөлінісінде астанамыздың тұрғындары азық-түлік өнімдеріне бәрінен азырақ жұмсайтын жалпы сомаларының 44,3%-ын шығындайды екен. Ең жақсы көрсеткіштер сондай-ақ Солтүстік Қазақстан және Қостанай облыстарында да: тиісінше, 45,3% және 45,5% деңгейімен айнықталған. Еліміздің 17 аймағының 5-уінде ғана тұрғындар шығындарының жалпы сомасының жартысынан кемдеуі жұмсалып екен.

Осы ретте тамаққа шығындардың мейлінше көбірек үлесі Түркістан (65,6%), Маңғыстау (62,5%) және Атырау (61,5) облыстарында байқалған.

Сонымен қатар республикалық маңызы бар – Алматы мен Шымкентте – үй

шаруашылықтарының тамаққа шығындары үлесі жалпы шығындарының, тиісінше, 49,6% және 52% құраған (2-инфографика).

Осы жылдың аяқпан айындағы, әлемнің 104 елінде үй шаруашылықтарының тамаққа шығындарына тұрақты мониторинг жүргізетін, АҚШ Ауыл шаруашылығы министрінің (USDA) зерттеулерінде, артта қалған аутсайдерлердің ондығына енген, Қазақстан 96-шы орын алды, деп жазған болатын Ranking.kz.

Зерттеулер мәліметтеріне сәйкес, тұтынушылар шығындарының жалпы құрылымындағы тамақ өнімдерінің үлесі 44,9%-ды құраған. Сол рейтингте Қазақстан Уганда (44,2%) мен Камерунның (45,3%) ортасында жайғасқан. Қазақстантан тіпті Камерун, Гана, Гватемала, Пәкістан, Вьетнам, Гондурас және де басқа елдер озып кеткен екен.

Жоғарыда атап айтқанымыздай, ел неғұрлым дамыған және бай болған сайын, олардың тұрғындары азық-түлікке шығындарының мейлінше аз бөлігін бөледі. Рейтингі бастаған АҚШ, Сингапур, Ұлыбритания, Ирландия, Канада, Швейцария, Австралия және Австрияның тұрғындары тамаққа өз табыстарының 10%-ынан да азын жұмсайтын көрінеді. Алғашқы ондыққа енген Германия мен Нидерланды да, тиісінше 10,7% жән 11,4%-дан келеді екен. Біз үшін бұл, әрине, әлі – арман!

Салыстыра кетсек, мәселен, тіпті: Ресей мен Беларусь азық-түлік өнімдерінің шығындардың үлесі, тиісінше – 28% және 32%-ды көрсеткен. Тіпті осының өзі біздің елге халықтың тамағын тауып әдетте қаншалықты көп шығындалатынын аңғартпай емес пе? Ал, қазіргі азық-түлікке бағағар күннен-күнге артақан кезде, халық қалтасының тағы орташа түсері сөзсіз. Осы Үкіметіміз бен жергілікті билік басшылары ойландырса, тиісті шаралар қабылдана деген тілек артықпыз келеді соларға.

бағамының жаһандық әлсіреуі және инвесторлардың тәуекел дәрежесінің жақсаруы аясында 1,3%-ға (20,04-тен 19,77-ге дейін) нығайды;

• Түрік лирасы қарашада инфляцияның талдаушылар күткеннен де жоғары 14%-ға дейін желделуді туралы деректердің шығуына қарамастан, 0,5%-ға (7,84-тен 7,8-ге дейін) нығайды;

• Үнді рупиясы Орталық банктің негізгі мөлшерлемесін қатарын үшінші рет 4% деңгейіне сақтап қалуы аясында 0,4%-ға (74,05-тен 73,79-ға дейін) нығайды;

• Оңтүстік Африка ранды инвесторлардың тәуекел дәрежесінің жақсаруы аясында 0,3%-ға (15,24-тен 15,2-ге дейін) нығайды, бірақ ОАП-ға жаңа шектеу шараларын енгізуге байланысты қауіптен одан әрі нығайтуды тежейді;

* Ұлттық Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі ашық дереккөздердің негізінде апта сайын дайындайды;

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

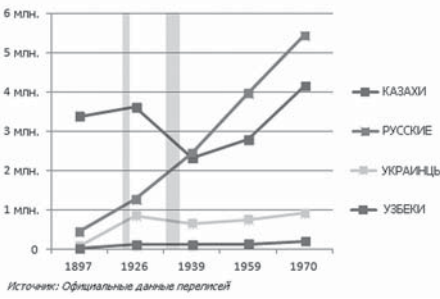
ОБЩЕСТВЕННОЕ СОГЛАСИЕ

Казахи и русские были и остаются самыми крупными по численности национальными группами в Казахстане. Первые из них на начало 2020 года составляли 68,51% населения страны (12 764 821 человек), а вторые — 18,85% (3 512 925 человек). Но было бы ошибкой, исходя из таких нынешних показателей, предполагать, что подобного рода процентно-численное соотношение между ними являет собой отражение некоей долговременной статической картины.

АХАС ТАЖУТОВ

Следует отметить то, что этнодемографический баланс населения Казахстана неоднократно менялся существенным образом с тех пор, как

Национальный состав Казахстана

Казахи и русские в Казахстане: Динамика их взаимоотношений в советский и постсоветский периоды

территория, которая ныне составляет его основу, сделалась местом сосуществования казахов и представителей восточнославянских народов. И это неудивительно.

В пору постепенного вхождения Казахстана в состав России коренное население имело дело в первую очередь с русскими казаками. Этот громадный степной район осваивался и контролировался в основном силами пяти российских казачьих — Астраханского, Уральско-Оренбургского, Сибирского и Семиреченского. Казаки зачастую совершали разорительные набеги на аулы кочевников при поощрении царской администрации. Особенно отличалось в этом плане Уральское войско. Если коренное население предпринимало попытки организовать самозащиту, власти тут же снаряжали карательные экспедиции для усмирения «бунтарей». Короче, теперь русские казаки действовали

в Азии, состоявшем тогда из Степного края и Туркестанской губернии, казахи составляли более половины совокупной численности 11 коренных народов. А именно — 52,5%. Доля же русских в совокупной численности жителей Степного края и Туркестанской губернии тогда равнялась 8,4%.

В последующем это соотношение стало меняться. Но еще долго казахи продолжали оставаться крупнейшим по численности этносом вначале всей российской, а потом советской Центральной Азии.

В 1926 году впервые было учтено отдельно население Казахстана. На тот период доля казахов превышала 58%. Они все еще составляли большинство, хотя их численность тогда оказалась немногим больше того, что было отмечено при проведенной в 1897 году первой Всероссийской переписи населения. Количество всех жителей территории, ныне относя-

щейся Казахстану. К настоящему времени этот показатель уже более чем вчетверо выше того, что было отмечено в конце 1950-ых годов. О динамике роста доли казахов в составе населения Казахстана можно судить по следующим официальным статистическим данным: в 1970 году — 32,5%, в 1979-м — 36%, в 1989-м — 39,7%, в 1999-м — 54%, в 2009-м — 63,7%.

Сейчас представляется очевидным то, что те большие изменения в этническом демографическом составе населения, которые происходили в постсоветский период, превратили Казахстан в совершенно иную, в отличие от полученной в наследство от распавшегося СССР республики, страну. Да, Казахстан — уже другая страна. Казахи там восстановили свое численное преимущество.

А вот численность русско-славянского и русско-европейского насе-

ления в связи с этим представляется актуальным обращением внимания к вопросу об особенностях взаимоотношений казахов и русских в Казахстане.

Итак, как же, в действительности, казахи относятся к русским? Так же, как в советское время? Или уже как-то иначе? Вопрос не однозначный. И ответ на него должен, видимо, быть не однозначным.

С русскими казахи живут в тесном соседстве уже свыше 100 лет, не говоря уж об отношениях, которые имели место раньше. Казахи хорошо знают русских. Русские столь же хорошо знают казахов. Казахи установление тесных связей между различными родами, племенами, общинами и народами измеряют понятием «қыз алысты, қыз берісі» («водит их дочерей в свои семьи в качестве невесток и выдают своих дочерей их сыновьям замуж»). В этом смысле мы уже давно родственные народы. И тут никаких доказательств из истории и не надо. Конечно, отношения между казахами и русскими каки и есть отнюдь не безоблачные. Как же складывается их взаимоотношения теперь?

Прежде всего, можно отметить то, что отношение к русским за последние три десятилетия иррадно изменилось. Оно не могло остаться без изменения постольку, поскольку за последнее время утратило силу большинство тех факторов, на которые в прошлом казахов сознание было приучено реагировать болезненно. О чем речь? Какие это факторы? Поговорим о них подробно.

ИСТОРИЯ С ЧИСЛЕННОЙ ДИСПРОПОРЦИЕЙ

Фактор первый. Почти на всем протяжении советской эпохи в Казахстане русско-славянское и русско-европейское население составляло большинство, а казахское — меньшинство. В самый ее разгар — в конце 1950-х и начале 1960-х г.г. — доля казахов сделалась настолько маленькой, что не достигало даже и до 30 процентов от общей численности народа. Поэтому нет, думается, ничего удивительного в том, что казахов в то время тяготило осознание того, что в СССР Казахстан являлся едва ли не единственной такой союзной республикой, где представители коренной национальности составляют не большинство, а меньшинство. Конечно, тогда об этом официально казахи ничего не говорили и не писали. Но численная диспропорция их весьма беспокоила.

Согласно итогам переписи, проведенной в 1989 году, казахи, составляли немногим более 39 процентов жителей республики. Тогда они обошли русских по численности в первый раз за последние столетия. Перепись, проведенная спустя десять лет после этого, выявила, что их доля выросла до 54 процентов.

А на первое января 2020 года казахи, по данным Государственного агентства по статистике, составляли уже 68,51%. К тому времени численность всего всех казахстанцев достигла 18 миллионов 631,7 тысячи. В том числе: казахов — 12 миллионов 764,8 тысячи; русских — 3 миллиона 512,9 тысячи. И еще. Узбеков — 605,1 тысячи. Уйгуров — 274,5 тысячи. Украинцев — 263,9 тысячи. Татар — 200,5 тысячи. Немцев — 176,1 тысячи. Кореяцев — 108,5 тысячи.

Следовательно, выходило, что общая численность представителей европейских национальностей которые, согласно сложившейся у нас традиции, говорят только на русском языке, почти в 3 раза меньше численности одного только казахов. Такой результат получился вследствие не только естественного роста численности казахов, но и также выезда значительной части русскоязычного населения за пределы Казахстана. Время не стоит на месте. Получается, что теперь казахи составляют свыше 68% или двух третей населения Казахстана. Следовательно, они больше не ощущают себя меньшинством рядом с русско-славянским и русско-европейским населением.

Итак, каковы же перспективы взаимоотношений казахов и русских в Казахстане? Вряд ли можно предсказать будущее, но можно отметить, что в последние десятилетия отношения между ними стали заметно теплее. Это связано с тем, что казахи и русские все больше начинают осознавать свое общее будущее в Казахстане. Они начинают понимать, что их интересы тесно связаны, и что сотрудничество между ними — это путь к процветанию и развитию страны.

Казахстан сокращается, и оно продолжает уменьшаться. У него сейчас отмечается очень высокий средний возраст и низкая рождаемость, а еще значительный уровень миграции за пределы республики.

КАК КАЗАХИ ОТНОСЯТСЯ К РУССКИМ?

Издание Posred.ru опубликовало статью под названием «Массовый исход русских из Казахстана». В ней говорится так: «Исход из Казахстана трудно назвать «естественным процессом», продиктованным лишь чисто экономическими факторами. Статистика такова: в 2016-м на ПМЖ в Россию только официально выехали 23,5 тысячи русских, в 2017-м — 26 тысяч, в 2018-м — уже почти 30 тысяч. 2019 год и вовсе обещает быть «рекордным» — за три квартала 2019 года 34,2 тыс. человек от казахстанского паспорта в пользу российского. В последние месяцы 2019-го это явление приняло волеобъемлющий характер. Как бы то ни было, но исход русского и русскоязычного населения будет только нарастать». Отсюда вытекает следующий вывод: наиболее существенная часть сотен тысяч новых граждан России, которые у нее появляются каждый год, — это, по-прежнему, выходцы из Казахстана. Что, в свою очередь говорит о том, что в нашей стране продолжает сокращаться численность русскоязычного населения.

(Продолжение следует)

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

ТҮРҒЫН ҮЙ

ҚУРЫЛЫС ҚАРҚЫНДЫ

Биыл Жетісу өңірінде 938,8 мың шаршы метр баспан пайдалануға берілді.

Оның ішінде бюджет қаражаты есебінен — 131,8 мың шаршы метр, жеке құрылыс салушылар есебінен — 77,3 мың шаршы метр баспананы пайдалануға беру жоспарланған. Осы жылы облыста кезекте тұрған 2788 адамды тұрғын үймен қамтамасыз ету көзделген.

Облыстық құрылыс басқармасының мәліметіне сәйкес, ағымдағы жылы бюджет қаражаты есебінен 246,2 мың шаршы метр немесе 3258 пәтер (714 тұрғын үй) баспана құрылысы жүргізіліп жатыр. Жыл соңына дейін жалпы ауданы 131,8 мың шаршы метр болатын 1630 пәтері 532 үй пайдалануға берілуі тиіс. Ал жалпы ауданы 114,4 мың шаршы метрді құрайтын 1628 пәтері 182 үй алдымызаға жылдың бірінші жартысында пайдалануға беріледі деп жоспарланған.

Төменде көрсетілген мемлекеттік бағдарламалар бойынша салынған баспана кезекте тұрған азаматтарға берілді. Атап айтқанда, «Нұрлы жер» бағдарламасы аясында 1 245 пәтер (1195 құрылыс, 50 сатып алу); «Бақытты отбасы» бағдарламасы бойынша 600 пәтер (екінші және негізгі тұрғын үйлерді сатып алу); «7 — 20 — 25» бағдарламасымен 467 пәтер (65 несипелі тұрғын үй, 402 коммерциялық) және «5 — 10 — 20» бағдарламасы бойынша 476 пәтер (370 несипелі тұрғын үй, 106 коммерциялық) берілді.

ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕС

ӘКІМШІЛІК ЖҮКТЕМЕ ТӨМЕНДЕТІЛДІ

Тексерулерді жүргізуге қолданылатын мораторий әкімшілік жүктемесі азайтуға мүмкіндік береді.

Осы орайда 4 желтоқсанда өткен парламенттік тыңдауда ұлттық экономика министрі Руслан Дәленов: «2020 жылы 1 қантардан бастап микро және шағын бизнеске қатысты тексерулерді жүргізуге үй жылдық мораторий қолданылады. 100 мыңға жуық тексеру жүргізілмейді. Бұл әкімшілік жүктемесі азайтуға мүмкіндік береді, бизнес жүргізудегі тұрақтылыққа ықпал етеді», — деп атап өтті.

«Бизнеске арналған үкімет» онлайн-платформасы негізінде мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылының жаңа форматы іске қосылды. Екі жүзге жуық мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік қолдау шарасы ұсынылады. Оз бизнесін дамыту мәселесі бойынша қызметтердің барлық спектрін онлайн-режимде пайдалануға болады. 11 өңірде толық форматты онлайн кенеслер жұмыс істейді. Министр 2021 жылға қарай бизнеске арналған барлық қызметтерді онлайн-платформада толық интеграциялауда қамтамасыз ету және алты өңірде офлайн кенесерді іске қосу жоспары отырғанын айтты. Бұл бизнестің барлық қызметін электронды толық қамтуға қамтамасыз етеді. Биыл бизнес-ахуалды жақсартуға бағытталған реформалардың 8-ші пакеті қабылданды. Бірқатар қызметтер электронды форматқа ауыстырылды, жылжымалы мүлік мәмілелерінің күшісіздігі арттырылды, құрылыс кезіндегі бірқатар талап алынбай тасталды. «Биыл бизнесмен кері байланыс күшейтілді. Осы кезеңде бұл маңызды. Кәсіпкерлер тарапынан келіп түсетін мәселелер тұрақты негізде қаралады», — деді Руслан Дәленов.

ДЕНСАУЛЫК

БИЗНЕС КӨМЕККЕ КЕЛДІ

Алматыда COVID-19-бен күресу үшін 89,4 миллиард теңге бөлінді.

Алматы әкімдігі үшін — азаматтардың өмірі мен денсаулығын қорғау басты басымдықтарының бірі. Коронавирус індетімен күресу үшін 89 млрд теңгеден астам қаржы бөлінді. Алып шаһар әкімі Бақытжан Сағынтаевтың айтуынша, бұл тек бюджеттің ақшасы емес, бизнес көмегі келді. Қаржы жұқпалы аурулар ауруханаларының құрылысына және жалпы қалалық зертханалық желінің орталықтандыруға жұмсалған. ПТР зерттеуінің тәуліктік қуаты 14 мыңға дейін ұлғайтылды, оны таулігіне 25 мыңна дейін арттыруға болады.

Сондай-ақ алғашқы медициналық-санитарлық көмек жұмысын күшейтеу шаралары қабылданды. Биыл қалада 11 дәрігерлік амбулатория салынды, келесі жылы тағы 11 дәрігерлік амбулатория пайдалануға беріледі. «Жалпы алғанда, қаланың барлық емдеу мекемелерінде төсек-орын жеткілікті. Бүгінгі күні қосымша 7 мыңнан астам орын дайындалды, 5 мыңнан астам төсек-орын резервте тұр. Бүгінгі күні оның 34%-ы ғана бо. 255 реанимациялық төсек бар. Қазір оның 60-тан астамы қолданыста. Қаланың резервте. Дәрі-дәрмек те жетеді», — деді Бақытжан Сағынтаев.

Заманауи әрі сапалы медициналық құрал-жабдықтар сатып алынды. Медициналық персоналдың қарлық резерві 2 мыңнан астам адамды құрайды. «Егер коронавирус қатысты жағдай қиындаса, қаланың денсаулық сақтау жүйесі науқастарды қабылдауға дайын деп сендіре аламыз», — деді әкім.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

протип кочевников так же, как те в свое время - в отношении Киевской Руси и Московского государства. Но контакты между разными народами — это не только войны или притеснение одних другими.

Даже в том случае, если при этом одна сторона считается победителем, а другая — побежденными, это еще и взаимообогащение культуры, обретение новых возможностей для их самовыражения. О том, чему казахов научили в царское время русские, написано немало. А вот что они сами брали у кочевников, живя рядом с ними? В частности, в области духовной жизни? Думаю, что тут тоже есть, о чем сказать. К примеру, А. Букейханов пишет, что один старый сибирский казак, провозвжая сына на русско-японскую войну, напутствовал его так: *«Наветай на врага с кличем «Абай!»*. Изюминка тут заключается в том, что клич «Абай!» — символ единства казахов в период борьбы с джунгарями. Видимо, вера казахов в дух своего легендарного предка оказалась столь сильной, что она со временем была перенята отчасти соседствующими русскими...

Накануне этой самой русско-японской войны, имевшей место в самом начале прошлого века, а именно в 1897 году русские составляли около 12% населения той территории, которая сейчас относится к Казахстану. А казахи — 80,2%. То есть — абсолютное большинство. И еще в том самом 1897 году на всем пространстве Централь-

шейся Казахстану, тогда составляло 6 млн. 229,9 тыс. человек. В том числе казахов насчитывалось 3 млн. 627,6 тыс. или 58,2% от общей численности населения. В 1930 году в Казахстане проживало 5 млн. 873,0 тыс. человек. Потом грянула демографическая катастрофа. В 1931-1934 годах от голода и связанных с ним лишений погубило свыше полутора миллионов казахов. Сколько в точности - не ясно до сих пор.

В течение следующих почти пятидесяти лет русские в Казахстане оставались самым многочисленным этносом. Вместе с другими русскоязычными славянскими и европейскими народами они составляли это время подавляющее большинство. Это объяснялось, прежде всего, особенностями индустриально-урбанистического и агропромышленного развития республики. В советское время промышленное производство располагалось в крупных городских центрах или специализированных на добычу сырья малых и средних городах. Большинство рабочих там составляли представители русско-славянского и в целом европейского населения.

И, тем не менее, казахи, начиная с 1959 года, когда их доля в составе всего населения республики оказалась наименьшей за все время проведения переписей, а именно 30% (по другим данным — 28%), стали увеличивать свой вес в демографической ста-

тистике Казахстана. К настоящему времени этот показатель уже более чем вчетверо выше того, что было отмечено в конце 1950-ых годов. О динамике роста доли казахов в составе населения Казахстана можно судить по следующим официальным статистическим данным: в 1970 году — 32,5%, в 1979-м — 36%, в 1989-м — 39,7%, в 1999-м — 54%, в 2009-м — 63,7%.

Сейчас представляется очевидным то, что те большие изменения в этническом демографическом составе населения, которые происходили в постсоветский период, превратили Казахстан в совершенно иную, в отличие от полученной в наследство от распавшегося СССР республики, страну. Да, Казахстан — уже другая страна. Казахи там восстановили свое численное преимущество.

БИЗНЕС&МӘДЕНИЕТ

▶ ТУРИЗМ

Туризмді дамыту – басым бағыт

Қазақстан Республикасының мәдениет және спорт министрі Ақтөбе Райымқұлованың жетекшілігімен Алматы тау кластерін дамыту жобалық кеңесінде Kazakh Tourism ұлттық компаниясының басшылығы, Ұлттық парк өкілдері және инвесторлардың қатысуымен кездесу өтті.

САЛПАНАТ ҚАЖЫКЕН

Өткен жылдың аяғында ҚР Премьер-министрі Аскар Маминнің тапсырмасымен Kazakh Tourism компаниясы, Алматы қаласы мен облыс әкімдігінің жанынан Алматыда тау кластерін дамыту бойынша бірлескен жобалық кеңсе құрылған еді.

Биыл қарашадан бастап бұл бастаманы мекемелерлік келісімге қосылған Экология, геология табиғи ресурстар министрлігі қолдап, әр табиғи парктен өкіл тағайындады.

«Күміт басынсы Алматыда тау кластері аумағында туризмді дамытуға ерекше ден қойып отыр. Бұл әлем туристерінің қызығушылығын арттыруға зор мүмкіндік береді. Сөбібі, өзірде ең, этно тау-шаңғы туризмі саласындағы, көрсететін алдан қызмет түрі жетерлік. Өткен жылы «Іле-Алатау» ұлттық табиғи паркін дамы-

туға арналған жол картасына қол қойылды. Нәтижесінде инвестор табылып, Аюсай шатқалында сапар орталығының құрылысы жүріп жатыр. Дәл осындай жоба «Көлсай көлдері», «Алтын емель» ұлттық табиғи паркі аумағына қызығушылық танытқан инвесторлармен дел талқыланды», – делі министр.

Сонымен қатар Ақтөбе Райымқұлова тез арада халықаралық тәжірибеге назар аударып, менеджерлік, экотуризм бойынша сапар орталығы, эко-қонақ үй, кэмпинг, глэмпинг құрылысына қатысты стандарттар дайындауды маңызды екенін атап өтті. Тағы мемлекеттік ұлттық табиғи парктарға келіп-кетушілер есебін жүргізетін әдістеме дайындау керетін айттып, биоаудандықты сақтау, табиғатқа, экологияға зиян келтірмеу қажеттігіне тоқталды.

Басқосу барысында жобалық кеңесінің осы уақытқа дейінгі жұмысы қорытындыланды. Бір жыл ішінде кеңсе Алматы тау кластерін дамыту бойынша бірқатар жобаны жүзеге асырып, келесі жұмысын жүргізіп, мониторингін айналысты. Оның ішінде ұлттық парктарда экотуризмді дамыту, «Ой-Карағай – Лесная сказка» мен «Ақ-бұлақ» жобасы бар.

▶ БӘЙГЕ

Бағы мен бабы жанған қаламгерлер марапатталды

Нұр-Сұлтан қаласында ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі мен «Медиа дамыту қоры» корпоративтік қорының ұйымдастыруымен жарияланған «Үркер-2020» ұлттық сыйлығының жеңімпаздары анықталды.

АЙЖАН ЖАСБАТЫРҚЫЗЫ

БАҚ саласында жұмыс істейтін қаламгерлер әртүрлі аталымда бағын сынады. Нәтижесінде «Жылдың үздік фотосуреті» аталымында тәуелсіз экологиялық шолушы Сәкен Ділдәмет жеңімпаз атанды. «Жылдың үздік репортажы» аталымы Kuzylorda-news.kz порталының журналисі Нұрсұлтан Мықтыбаева, «Жылдың үздік аналитикалық материалы» номинациясы Strategy2050.kz порталы журналисі Қайрат Жандыбаева, «Жылдың үздік журналистік

зерттеуі» «Время» газетінен Михаил Козачковқа бұйырды.

«Егемен Қазақстан» газетінің тілшісі Гүлбаршын Сабаева «Жылдың үздік сұхбаты» аталымында, «Sputnik Казахстан» агенттігінің тілшісі Тимур Нитаев «Жылдың үздік танымдық материалы» аталымында жеңімпаз болды. «Радиостанциядағы үздік жоба» аталымы «Атуау» радиостанциясының «Эфирде 102 FM» бағдарламасына бұйырса, TengriNews порталы «Жылдың үздік аналитикалық материалы» аталымында жеңімпаз болды. «Жылдың үздік газеті» сыйлығы Жамбыл облыстық «АҚ JOI» газетіне берілді. Сонымен қатар «Жылдың үздік журналы» аталымында «Жұлдыз» журналы жеңімпаз деп танылды. Ал Шерхан Мұртаза атындағы номинация Қайнар Олжайға бұйырды.

▶ ҰЛАФАТ

Болашаққа аманат немесе сурет шерткен сыр

«...Біріншіден, ХХІ ғасырдың ұрпағы терең білімді болғаны жөн».

К.К.Тоқаев

Тарих дәуірлер мен кезеңдерден тұрады. Сол тарихтың, Қасым ақынша айтсақ, «Арбасын тұрып алған Арпалыс ала құйын заманалардың» аласапырандарында алмас қылышпен мүсінделген болмыс-бітім сайын далада бабалар тастарға қашалып, бітіктіңің алагеуім құдырасында қара сия, қауырсын қаламмен жылнама парактарына түскені әмбеге аян. Ал, бүгінде зымыран заман тауархы бейнеспәлде хатталып, фотобаян арқылы жалғыздала жаңғырып тұр.

ЖЕТПІСБАЙ БЕКБОЛАТУЛЫ

Осындай фотосуретінің бірі «Қазақ газеттері» ұжымының өткені мен кеткеніне, оның кересін керіп, уығын шанышқан аяуды азамат, қазақ баспасөзінің қара нары Жүкеннің, Жұмабек Кенжалын ғұмырының мынан бір мезетінен сөз шертеді.

Және осынау жәдіретті Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың биялғы халыққа Жолдауында айтылған «Жанарған ұлт қана жаңғырған елдің жетістігін жаһан жұртына таныта алады» деген тұжырымына тікелей қатыстылығының бейнелік мәні болса керек.

Өткен күнде белгі бар... Бұдан сегіз жыл бұрын, 2012-ін «қараша, желтоқсан мен сол бір екі айында» «Қазақ газеттерінің» өкілі Польша Сыртқы Істер министрлігінде ұлттық баспасөз тарихындағы туғыш халықаралық журналист ретінде тіркеліп, тілшілік қызметіне кіріскен-тің. Жүкен ұжым басынсы ретінде аталған өкілге қызметтік күәлігін тапсырып, шығармашылық міндеттерін айқындау әрі бейтаныс жердің тыныс-тіршілігімен танысып қайту үшін 2013 жылдың қантар айының соңына ала Польшаға келген-тің. Сол кезде республикалық «Дала мен қала» газетінің бас редакторы Сапарбай Парманқұлов екеуін ел астанасы Варшава Польшадағы Қазақстан Елшілігінің мәдени мәселелер бойынша кеңесісі

Асқар Әбдірахманов қарсы алды. Елішімен ресми жолғысудан соң қаланың тарихи ормандарымен танысқан соң қаламгерді дипломат Асқар өз көлігімен інір қаранысында Познан қаласына алып келді.

Поляқтың ұлы ақыны Адам Мицкевичтің ізі қалған осынау ірі мәдениет және өнеркәсіп мәркәзіне орталық Еуропадағы байырғы оқу орындары қоныс тепкен. Іргесін 1518 жылы епископ Ян Лубранский академия ретінде қалағанмен, қазіргі заманғы университет сипатына өткен ғасырдың 1918 жылы не болған Адам Мицкевич атындағы Познань университеті біраз жылдар бөлендіне дәстүрлі түрде өткізіп келе жатқан «Жиырма-сыныншы ғасырдағы Еуропа» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция сол жолы көрі құрылтық көптеген өкілдерінен, бұрынғы кеңес республикаларынан келген жасқы мен жайсандардың басын қосқанды. Ғылыми жиын осы қонақжай шаһарық пен Одердағы Франкфурт шаһарының Виадриң Еуропалық университеті бірлесіп құрған Коллежим Полоникум оқу ордасында, Одер өзені жағасындағы Слублие қаласында өтті. Кезінде Пруссия қарамағында болған Франкфурт пен Слублиенің бірнеше көпір жалғастырды.

Ауа райы жұмсақ орталық Еуропадың қантары мен ақпаны Арканың қоныр күзін еске салды. Мол сулы Одердің қорғасын түсті толқындары темір бетон тіреулерін соққалап жатқан кең көпір бойымен екі жүз қадам аттаған соң Германия жеріне аяқ

іліктіргеннен кейін қыздың жинап жүгіндей неміс кафеінен сүт қосқан қою кофеіні баппен ішіп, конференцияға бет алды. Алда – Жүкеннің мәртебелі меймандар алдында он тоғызыншы ғасырдағы қазақ қоғамының ахуалын ғылыми-публицистикалық туындыларына өзек еткен Адольт Янушкевич шығармашылығы хакында жасайтын баяндамасы. Баяндаманы мен қазақшадан орысшаға алында аударғаным, орыс пен поляк тілдері төркіндес болғандықтан Асқар полякшаға менің нұсқамнан қотарды. Жүкеннің конференциядағы сөзін мын болғыр Асқар полякшаға ісесе төржімалап тұрды. Баяндаманы тыңдармандар ықыласпен қабыл алды.

Жүкеннің Польша оқу орнында көсіле сөз сөйлеуі, Познань университетінің саяси ғылымдар және журналистика факультетінің деканы, профессор Тадеуш Валластың құрметті мейманы болуы айтуға тұрарлық оқиға. Кейін Алматыға ат ізін салған полякшалық қонақтарды Жүкен де сый-сиянап күтіп алды.

Тілге тиек болғанды отырған келесі оқиғаны жоғарыда айтқандай тарихи сипаты бар, дер едім. Шет жұрттағы сол жынға қазақ зиялыларының алдындағы толқынының ғалым Жүкен Камзин, оған жетебай Жүкен бастап, Сапарбай қосшаған біз, орта буыннан профессор Гүлмира Сұлтанбаева, жас өркеннен оншақты магистрант қатысқан-тын. Мемлекет басшысы Жолдауда айтқанындай, «өр бұрынның маңдайына түрлі сынақ жазылған. Ал, қазіргі міндет – халқымыздың

жаңа болмысын қалыптастыру, тұтас ұлт сапасын арттыру». Алыс көзжіекті көздігін бұл бағдар биік мінберден бүгіндері естілгенімен, осынау пайымды пікір, салмақты ой сол кездің өзінде көзқаракты жұрттың көкейінде-тін. Таудың зенгірлігі алыстағанда аңғарылатындай, ұлтымыз, қоғамымыз дамуының толғақты түйіндері шет өлкеде жүргенде айырқаша сезіледі екен. Ол түйіндердің бір парасы ұрпақ төрбесіне қатысты. Президент «ХХІ ғасырдың ұрпағы терең білімді болғаны жөн» деп атап өткенінен, ендігі өңгіме соң ұрпақ туралы.

Соңғы оншақты жыл ішінде шет елдердің іргелі университеттерімен баянды байланыс жолға қойылды, бақаларлар мен магистранттардың, докторанттардың сол оқу орындарында ғылыми тағылымдалмалардан өтуі, конференцияларға қатысуы дәстүрге айналды. Сол жолы әл-Фараби Янушкевич шығармашылығы хакында жасайтын баяндамасы. Баяндаманы мен қазақшадан орысшаға алында аударғаным, орыс пен поляк тілдері төркіндес болғандықтан Асқар полякшаға менің нұсқамнан қотарды. Жүкеннің конференциядағы сөзін мын болғыр Асқар полякшаға ісесе төржімалап тұрды. Баяндаманы тыңдармандар ықыласпен қабыл алды.

Жүкеннің Польша оқу орнында көсіле сөз сөйлеуі, Познань университетінің саяси ғылымдар және журналистика факультетінің деканы, профессор Тадеуш Валластың құрметті мейманы болуы айтуға тұрарлық оқиға. Кейін Алматыға ат ізін салған полякшалық қонақтарды Жүкен де сый-сиянап күтіп алды.

Тілге тиек болғанды отырған келесі оқиғаны жоғарыда айтқандай тарихи сипаты бар, дер едім. Шет жұрттағы сол жынға қазақ зиялыларының алдындағы толқынының ғалым Жүкен Камзин, оған жетебай Жүкен бастап, Сапарбай қосшаған біз, орта буыннан профессор Гүлмира Сұлтанбаева, жас өркеннен оншақты магистрант қатысқан-тын. Мемлекет басшысы Жолдауда айтқанындай, «өр бұрынның маңдайына түрлі сынақ жазылған. Ал, қазіргі міндет – халқымыздың

Саяхатшы атанған сол Әйкен Әблхан бүгінде Алматыдағы №148 қазақ мектеп-гимназиясының 4-ші сыныбының озып оқушысы. Назарларыңызға ұсынылып отырған осынау фотобаяндағы өмірлік жазбай таңитын болар. Бүгінгі «Z» ұрпақтың өкілі өмірден мезгілізсіз өткен Жұмабектей атысының аманатын сесіе келе аңғар, өз буының маңдайына жазылар сын-сынақтың салмағын сезінер. Сурет сыры осыған үндейді.

▶ АЛМАТЫ – 2050

Бірқатар игі жобалар жүзеге асырылды

Алматы қаласының Наурызбай және Түркібәй аудандарында «Алматы – 2050» стратегиясы аясында жүзеге асырылып жатқан жобалардың барысымен танысу үшін БАҚ өкілдері мен блогерлерге арналған пресс-тур ұйымдастырылды.

НҮРЛАН ҚҰМАР

Жобалар халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға, инфрақұрылымды жаңартуға және аймақтық экономиканы дамытуға бағытталғанын атап өткен жөн. Наурызбай ауданында тілшілер қауымы «OpenNauryzбай» қоғамдық қабылдау орнында болып, өнеркәсіп паркінің жұмысымен танысты, сондай-ақ «Қатысу бюджеті» бағдарламасы аясында жандан ашылған спорт нысандарын бағалады.

Сонымен қатар, Наурызбай ауданындағы пресс-тур пункттерінің – Абай даңғылына

дағы тесу жұмыстары жүргізіліп жатқан уақысқа болды. Абаттандыру бөлімінің бастығы Жандос Төкбаевтың айтуынша, бүгінде 1 уақысқа бойынша жұмыстар 50 пайызға аяқталған.

«Әшімов көшесінен бастап қала шекарасына дейінгі 1 уақысқа бойынша жұмыстар жартылай аяқталды. Моңышұлу көшесінен Әшімов көшесіне дейінгі 2 уақысқа келетін болсақ, нысанның дайындығы 20% құрайды. Біз жобаны іске асыруды жеделдету үшін барлық шараларды қабылдап жатырмыз. Тапсыру келесі жылға жоспарланған. Ағымдағы жылы ауданының 14 көшесінде тротуар құрылысымен көше-жол желілеріне орташа жөндеу жүргізілді. Бүгінгі таңда «Жұмыспен қамтудың жол картасы – 2020» бағдарламасын жүзеге асыру аясында жалпы ауданының 57 көшесінде асфальт жабыны қалына келтіріліп, сыртқы қалыңдандыру желі-

лері жөндеуде», – деп атап өтті Жандос Төкбаев.

Сонымен қатар БАҚ өкілдері бүгінде құрылысы жүріп жатқан «Карағалы» су дайындау станциясына барды. Нысанның өнімділігі төуәлігіне 15 мың м3 құрайды, жоба 38 мың тұрғынды сапалы сумен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. 2021 жылы Карағалы, Таусамалы шағын аудандарында желілер мен

Ақсай өзеніндегі су жинау құрылыстарын салу жоспарланды.

Түркібәй ауданында журналистер 600 орынға есептелген №203 жана мектепке барып, сумен жабдықтау және су бұру, сыртқы жарықтандыру желілері құрылысының барысы туралы ақпарат алды. Бұл нысандардың барлығы «Нұршақан» шағын ауданында орналасқан.

Құрылтайшы және шығарушы: «ҚАЗАҚ ГАЗЕТТЕРІ» Жауапкершілігі шектеулі серіктестігі
Бас редактор: Ақса Тәжібаев
Бас редактордың орынбасары – Жұмарт Қасымов
Рынак САҒИНАБЕКОВА
Шымырдин ПАТТЕЕВ
Қабылдау бөлмесі: 272-87-30
Жарнама бөлімі: 267-00-44
www.tengemonitor.kazgazeta.kz
E-mail: kaz_gazeta@mail.ru

ТЕНГЕ MONITOR
Бөлім редакторлары: Ботагөз ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ, Истан ҚАМБАРОВ, Нұрлан ҚҰМАР
Бетшеуі: Ернар ОРМАНОВ
«Қазақ газеттері» ЖШС-ның аймақтардағы өкілдіктері:
Ақтөбе облысында: Жанғабай Қабакбаев 8 771 769-63-22
Маңғыстау облысында: Бектур Телуғалиев 8 701 774 2141
Газеттің терілуі мен бет қатталуы «Қазақ газеттері» ЖШС-ның компьютерлік орталығында жасалды. Оффсеттік басылған.

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:
АЛШАНОВ Рахман
ӘБДИМАННОВ Саркынғали
БЕКБОЛАТУЛЫ Жетпісбай
ЕСПӨЛОВ Тілекес
ҚАЛИЕВ Ғани
НҮРСЕЙІТ Айтқали
САҒАДИЕВ Қанжығали
САЛПАСЕВ Әбжаналар
САЛПАДІН Шыңдық
ТЕМІРБЕКОВ Нұрлан
Таралысы: 1252.
Таралымы: 5000.
Газет атпасына 1 рет шығады.
Газет «Дәур» РТБК ЖШС-да басылды.
Алматы қаласы, Ш.Қалдаяқов көшесі, 17, үй.
Тел.: 273-50-53.

МЕМЕН ЖАЙЛЫҚ:
050013, Алматы қаласы,
Жетісу ауданы,
175, 4-көбей,
463-Бөлек (Төлеулер)
Тел.: 272-87-04
404-Бөлек (Бас редактор)
Тел.: 267-36-34
Факс: 272-86-11
E-mail: kazgazeta@mail.ru
www.tengemonitor.kazgazeta.kz
kazgazeta@mail.ru
Ботагөз ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

«Тенге Monitor» газетіне жарияланған материалдардың авторлық құқы «Қазақ газеттері» ЖШС-ға тиесілі, жарнаманың мөлті мен тіліне редакция жауапты емес. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция қызқарынан білдірмейді.